

Tampereen yliopiston
opintotoimisto

Tutkimuksia
ja
selvityksiä
46

2004

Se on se avain!

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta valmistuneiden
tarinoita opiskelusta ja työhön sijoittumisesta

Kirsti Jokihaara
Mirka Räisänen
Arja Tahvola
Marjo Vuorikoski

Taitto: Aila Helin

ISBN 951-44-6169-X
ISSN 0355-5240

Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print
Tampere 2004

Sisällys

Lukijalle	5
Sijoittuminen kasvatusalalle	7
Marjo Vuorikoski:	
Kohti työelämää – unelmia, tavoitteita, uurastusta	11
Tarinan kertojat	12
Mikä sai hakemaan tieteenalaohjelmaan?	14
Opiskeluaika ja monet valinnat	15
Syventävissä selkiytyy	16
Onko opiskelijalla muuta elämää?	17
Työllistyminen ja työelämän vaatimukset	17
Valmistuneiden tarinat	
Työnantajana valtio ja kunnat	
Esko, 38, tutkija	21
Hanna, 27, tutkija	25
Kirsi, 29, suunnittelija	29
Leila, 35, suunnittelija	31
Marjo, 35, suunnittelija	34
Päivi, 45, nuorisosihteeri	36
Satu, 30, opinto-ohjaaja	38
Tuire, 33, opinto-ohjaaja	41
Työnantajana yksityinen sektori	
Aki, 34, projektipäällikkö	44
Jarkko, 32, freelance-kouluttaja	48
Pauliina, 27, henkilöstönkehityskoordinaattori	52
Raija, 35, koulutuskonsultti	54
Sami, 28, henkilöstöasiantuntija	57
Työnantajana vapaan sivistystyön organisaatiot ja järjestöt	
Paula, 37, rehtori ja toimitusjohtaja	61
Veli-Matti, 41, koulutusasiamies	63
Toimittajat	66
LIITE: Tarinoiden kirjoittajille lähetetyt ohjeet	67

Lukijalle

Tämä tarinakokoelma on syntynyt kasvatustieteiden tieteenalaohjelman opiskelijoiden toiveesta saada tarkempaa tietoa siitä, millaisiin tehtäviin aikuiskasvatus tai kasvatustiede pääaineenaan opiskelleet tutkinnon suorittuaan sijoittuvat. Tuleva työura askarruttaa usein erityisesti alkuvaiheen opiskelijoita. Valinta- ja opinto-oppaiden ylimalkaiset kuvaukset eivät avaudu opiskelijalle, joka haluaisi konkreettisen käsityksen siitä, mitä tekee ”koulutussuunnittelija”, ”henkilöstökouluttaja” tai ”konsultti”? Opintojensa myöhemmässä vaiheessa opiskelijoilla useimmiten on jo hieman kasvatusalan työkokemusta, joten pahin paniikki työn löytymisestä on kadonnut. Hätäännys kuitenkin usein palaa valmistumisen kynnyksellä. Silloin kelataan mielessä opiskeluvuosia ja harmitellaan, mitä kaikkea on jäänyt opiskelematta. Aika alkaa loppua, vapaat opiskeluvuodet uhkaavat päättyä. Ehkä se tieto voi lohduttaa, että lähes kaikki käyvät läpi saman tuskan.

Kokoelman kirjoittajia ei ole haettu tutkimuksellisesti pitävän otannan avulla. Halusimme joukkoon kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen pääaineopiskelijoita, miehiä ja naisia, erilaisia ammattinimikkeitä sekä eri sektoreiden työpaikkoja. Tarinoiden kertalukemisella opiskeluaika ja sen aikaiset valinnat näyttävät olleen useimmille sangen vaivattomia. Kun lukee kertomukset toiseen kertaan, rivien välistä voi aistia monta tuskaa ja vaikeaa valintatilannetta. Koska opiskeluaikaan yleensä mahtuu monia asioita, muun muassa perheen perustamisia, muuttoja, henkilökohtaisia iloja ja murheita, aivan helppoa tuskin on ollut kenelläkään. Emme myöskään pyytäneet kirjoittajia keskittymään ikäviin muistoihin. Tavoite on ollut osoittaa, että erilaisia opiskeluria on yhtä paljon kuin opiskelijoitakin. Työllistymiseen ei ole yhtä yksittäistä ohjenuora. Jokaisen on tehtävä omat valintansa ja sitten eletävä niiden kanssa.

Opiskeluaika on monitasoisen kasvun mahdollistava elämänvaihe. Yliopiston eri tiedekuntien opetussuunnitelmat ovat kuin runsas seisova pöytä. Siitä voi kukin valita makunsa mukaan, mutta terveenä pysymisen varmistamiseksi on ehkä syytä valita vähän kustakin ruokaympyrän neljästä lohkokosta: tarpeeksi pakollista, riittävästi hyödyllistä, sopivasti kiinnostavaa ja ripaus silkkaa nautintoa. Ylensyöminen voi aiheuttaa ähkyn, mutta poikkeuksellisella aineenvaihdunnalla varustetulta sekin onnistuu. Opiskelu yleensä jatkuu tutkinnon suorittamisen jälkeenkin. Näissäkin tarinoissa näkyy, että elinikäinen oppiminen ei ole vain hieno periaate vaan että työelämässä tarvitaan jatkuvaa oppimista.

Kasvatustieteiden laitoksen yliassistentti, KT Marjo Vuorikoski on kirjoittanut tarinakokoelman johdantoluvun. Hän nostaa esiin valmistuneiden kokemusten eroja ja yhtäläisyyksiä sekä kokoaa yhteen kirjoittajien evästyksiä opintojensa kanssa parhaillaan painiskeleville samoin kuin kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta vastaaville. Lisäksi tarinakokoelman alkuun on koottu tilastotietoja kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta valmistuneiden työllistymisestä ja yleisimmistä tehtävänimikkeistä.

Tälle kokoelmalle löytyi otsikko ”Se on se avain!” yhdestä tarinasta. Siinä avaimella tarkoitetaan opinnoissa omaksuttua kasvatustieteellistä ajattelua, joka toimii työkaluna mitä erilaisimmissa tehtävissä. Tämän ajattelutavan omaksumisessa voi opintojen alusta lähtien noudattaa toisen tarinankirjoittajan neuvoa: *”Aina silloin tällöin on hyvä kysyä itseltään, miksi opiskelen kasvatustiedettä. Mitä pikemmin pystyt vastaamaan itsellesi tuohon kysymykseen – ja on vastaus mikä hyvänsä – olet jo hyvin pitkällä.”*

Tämä kokoelma kulukoon yhtä lailla opiskelijoiden kuin tiedekunnan kouluttajienkin käsissä. Kiitokset kaikille tarinansa kirjoittaneille! Tämä on alumnitoimintaa parhaimmillaan.

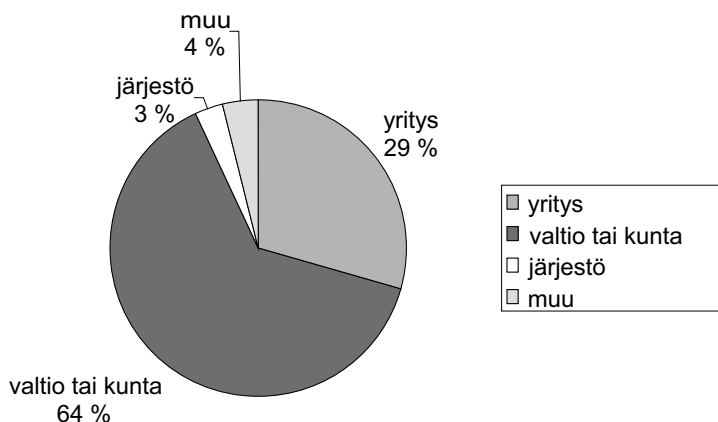
Tampereella 5.11.2004

Toimittajat

Sijoittuminen kasvatusalalle

Sijoittuminen työmarkkinoille

Kasvatustieteilijöitä työllistävät kaikki yhteiskunnan sektorit. Työpaikkoja löytyy valtion ja kuntien palveluksesta, yrityksistä, vapaan sivistystyön kentältä sekä järjestöistä. Suurin työnantaja on valtion ja kuntien sektori.

	kasvatustiede	aikuiskasvatus	YHT	%
valtio tai kunta	49	16	65	64%
yritys	23	7	30	29%
järjestö	2	1	3	3%
muu	4	0	4	4%
YHT	78	24	102	100%

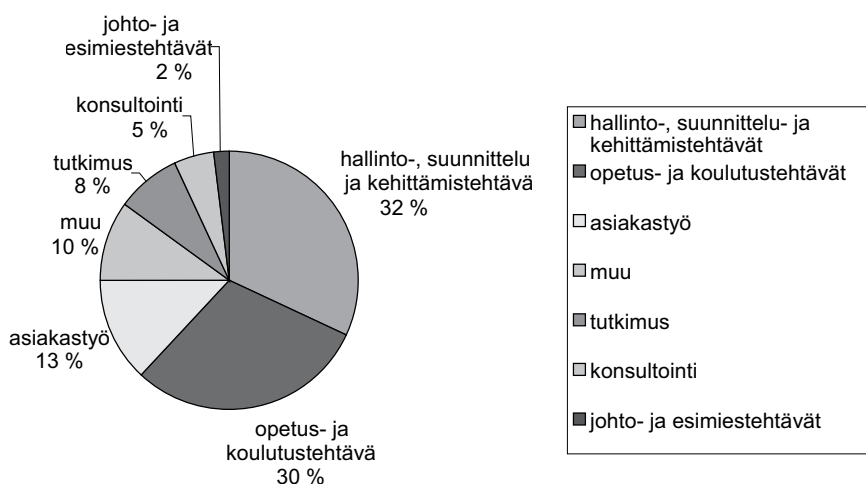
Taulukko 1. Kasvatustiedettä ja aikuiskasvatusta pääaineena opiskelleiden sijoittuminen työmarkkinoille

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta vuosina 1999-2002 valmistuneiden työelämään sijoittuminen vuosi valmistumisen jälkeen. Vastausprosentti 75%.

Lähde: Tampereen yliopiston Rekrytointipalvelut.

Sijoittuminen työtehtäviin

Kasvatustieteilijän työtehtävät voivat olla mitä moninaisimpia. Suuri osa työskentelee hallinnon, suunnittelun ja kehittämisen tai opettamisen ja kouluttamisen parissa. Myös asiakastyö ja tutkimus työllistävät.

	kasvatustiede	aikuiskasvatus	YHT	%
hallinnointi, suunnittelu tai kehittämistehtävät	24	8	32	32%
opetus ja koulutus	26	4	30	30%
asiakastyö	10	3	13	13%
muu	8	2	10	10%
tutkimus	2	6	8	8%
konsultointi	5	0	5	5%
johto- ja esimiestehtävät	1	1	2	2%
YHT	76	24	100	100%

Taulukko 2. Kasvatustiedettä ja aikuiskasvatusta pääaineena opiskelleiden sijoittuminen työmarkkinoille

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta vuosina 1999-2002 valmistuneiden sijoittuminen erilaisiin työtehtäviin vuosi valmistumisen jälkeen. Vastausprosentti 75%.

Lähde: Tampereen yliopiston Rekrytointipalvelut.

Valtio ja kunta

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta valmistuneiden suurimpia työnantajia ovat valtio ja kunnat. Seuraavilla sivuilla esittyy kahdeksan kasvatustieteilijää: tutkijoita, opinto-ohjaajia, suunnittelijoita sekä nuorisosihteeri.

Tämän lisäksi julkisen sektorin työtehtävät voivat liittyä esimerkiksi kehittämiseen, opettamiseen, kouluttamiseen ja konsultointiin, sekä hallinto- ja johtotehtäviin.

Yksityinen sektori

Yksityisellä sektorilla kasvatustieteilijöitä työllistävät eri alojen yritykset. Tarinakokoelmassa opiskelu- ja työuristaan kertovat henkilöstöasiantuntija, henkilöstönkehityskoordinaattori, koulutuskonsultti, kouluttaja sekä projektipäällikkö.

Yksityisellä sektorilla toimii myös opettajia, tutkijoita ja suunnittelijoita. Moni on työllistännyt itse itsensä oman yrityksen tai yhteisen osuuskunnan kautta.

Vapaan sivistystyön organisaatiot ja järjestöt

Vapaan sivistystyön organisaatiot, kuten erilaiset kansan- ja kansalaisopistot, työllistävät kasvatustieteilijöitä erityisesti opetus-, koulutus- ja suunnittelu-tehtäviin. Vapaan sivistystyön organisaatio voi toimia yksityisenä yrityksenä yhtä hyvin kuin valtion, kunnan tai järjestön tukemana.

Tieteenalaohjelmasta valmistuneita rekrytoidaan jonkin verran myös eri alojen järjestöihin. Kyse on usein projektiluontoisista asiantuntijatehtävistä suunnittelun, johtamisen, kouluttamisen ja arvioinnin parissa. Tässä kokoelmassa alalle päätymisestään kertovat kansanopiston rehtori sekä suuren valtakunnallisen järjestön koulutusasiamies.

Marjo Vuorikoski
**Kohti työelämää –
unelmia, tavoitteita, uurastusta**

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelman opiskelijoiden kuulee usein tuskailevan ”Mikä minusta isona tulee?”, ”Mihin tästä koulutuksesta oikein valmistuu?”, ”Mitä sivuaineita kannattaisi valita, että saisi töitä?” Etenkin ensimmäisten vuosien opiskelijoita nämä kysymykset askarruttavat, sillä edessä ovat ratkaisut pääaineen ja sivuaineiden valinnoista. Lisäksi tieteenalaohjelmassa on paljon valinnaisia opintojaksoja ja on pohdittava, millä tavoin koostaa pääaineen opintonsa.

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelma tähtää laaja-alaisten valmiuksien antamiseen kasvatustieteen suunnittelu-, hallinto- ja kehittämistehtäviin. Opintojen laaja-alaisuus on monisäikeistä. Se lähtee jo siitä, että kasvatustiede on perustaltaan monitieteinen. Sen perustieteitä ovat mm. psykologia, sosiologia ja filosofia. Lisäksi opintonsa voi koostaa monella tavalla. Opiskelija voi pääaineen valinnalla suuntautua kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen tehtävälueille. Kasvatustieteen opinnoissa tarkastellaan kasvatustieteiden, koulutus- ja oppimisprosesseja yhteiskunnassa, organisaatioissa ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelija voi perehtyä esimerkiksi oppimisen ja opetuksen kysymyksiin, kasvatustieteen filosofiaan, monikulttuurisuuteen, koulutuksen kansainvälisiin kysymyksiin ja koulutuspolitiikkaan. Aikuiskasvatuksessa tarkastellaan aikuisten oppimista ja koulutusta kytkeytyneinä ihmisen elämänsäkaareen. Opiskelija voi syventyä esimerkiksi työelämän koulutukseen, työssä oppimiseen tai vapaan sivistystyön kysymyksiin.

Niin ikään sivuainevalinnoilla opiskelija voi rakentaa kasvatustieteen asiantuntijuuttaan eri tavoin. Se voi painottua esimerkiksi käyttäytymis-, yhteiskunta- tai taloustieteelliseen suuntaan. Nykyisin on mahdollista hankkia osana tutkintoaan myös opettajan pedagoginen pätevyys.

Koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa oma-aloitteisia, kriittisiä ja hyvät ryhmä- ja yhteistyövalmiudet omaavia ihmisiä kasvatustieteen ammattilaisiksi, jotka voivat sijoittua monenlaisiin työtehtäviin julkisella sektorilla, yritys-elämässä ja järjestöissä. Pääaineen opintoihin kuuluu paljon seminaareja, työpajoja ja harjoituksia, joissa on mahdollista sisäistää työelämän käytännöissä tarpeellisia ryhmätyötaitoja ja yhteistoiminnallisuutta.

Tutkinnon laaja-alaisuus voi olla opiskelijoille sekä rikkaus että rasite. Rik-
kautena ovat nimenomaan mahdollisuudet sijoittua erilaisille tehtäväalueille
ja monenlaisiin työtehtäviin. Laaja-alaisuus saattaa opiskelijoista tuntua rasit-
teelta, kun selkeää ammatti-identiteettiä ei ole mahdollista rakentaa opinto-
jen alusta lähtien kuten monilla selvästi tiettyyn ammattiin johtavilla aloilla
(esim. lääkärit, psykologit, luokanopettajat). Teoreettisille tiedoille ei löydy
kiinnekohtaa, eivätkä opettajien puheet tai tilastot valmistuneiden hyvästä si-
joittumisesta työelämään välttämättä lohduta epätietoisuuden keskellä.

Kun opiskelijat etenevät syventäviin opintoihin, epätietoisuus ja ahdistus
näyttävät usein hälvenevän. Työharjoittelussa monet saavat ensimmäistä ker-
taa tuntumaa ”oman alan töihin”. Kasvatustieteellinen asiantuntijuus alkaa
saada konkreettisia muotoja. Esimerkiksi koulutussuunnittelijan työ ei ole
vain abstraktia opetus- ja oppimisenäkemyksen pohdintaa vaan erilaisten kurs-
sien, opintokokonaisuuksien ja -ohjelmien valmistelua ja markkinointia
tietyille kohderyhmille, jotka eri koulutusorganisaatioissa ovat omanlaisiaan.
Opiskelijat löytävät usein harjoittelupaikoissaan tehtäväalueita ja työhönsi-
joittumismahdollisuuksia, joista eivät ole ennestään tietoisia. Esimerkiksi jär-
jestöissä on monenlaisia kasvatustieteiden tehtäviä, joita ei tunneta.

Tässä kirjassessa 15 kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta valmistunutta ker-
too alanvalinnastaan, kokemuksistaan opiskelijana, opintoja koskevista valin-
noistaan ja oman polkunsä löytymisestä työelämään. Alalle aikovat ja nykyi-
set opiskelijat voivat saada näistä kertomuksista tukea omien tavoitteidensa
ja valintojensa pohtimiseen. Yliopistossa työskenteleville ne antavat näkymän
opiskelijoiden elämään ja kokemuksellista tietoa työelämän haasteista vasta-
valmistuneille.

Tarinan kertojat

Tarinansa kertojat ovat opiskelleet aikuiskasvatusta tai kasvatustiedettä tie-
teenalaohjelmassa 1990-luvulla, valtaosa vuosikymmenen loppupuolella.
Useimmat ovat suorittaneet maisterin tutkintonsa vuosina 2000–2002. Tie-
teenalaohjelma on ollut heidän opiskeluaikanaan pitkälti nykyisen kaltainen.
Opinto-ohjelmassa ovat olleet aikuiskasvatuksen ja kasvatustieteen yhteiset
perusopinnot vuodesta 1994 lähtien. Tutkinnolle on siitä alkaen ollut luon-
teenomaista valinnaisuus opinto-ohjelman sisällä sekä vapaa sivuaineiden
valintamahdollisuus.

Opiskelutaipaleestaan ja työelämään sijoittumisestaan kertovat tutkinnon suorittaneet eivät ole ”tyypillisiä” koulutusohjelmasta valmistuneita. Kirjoittajia ei ole valittu satunnaisotannalla, vaan eri aloilla toimivia maisterin tutkinnon suorittaneita pyydettiin kertomaan tarinansa. Pyyntö välitettiin 25 valmistuneelle, joista tarinansa kirjoitti 15. Tavoite oli saada tietoa eri tehtäväalueille sijoittuneilta kasvatustieteilijöiltä.

Kirjoittajat saivat koostaa tarinansa vapaasti. Kirjoittajille kuitenkin annettiin esimerkinomaisesti teemoja, joita heidän toivottiin käsittelevän. Tarinoiden tietynlainen yhdenmukaisuus viittaa siihen, että annetut teemat ovat ohjanneet sitä, mitä opiskeluajan kokemuksista tai työnhausta ja työurasta on kerrottu (ks. liite).

Kirjoittajien joukko koostuu 10 naisesta ja viidestä miehestä. Tämä jakauma lähentelee kasvatustieteiden tieteenalaohjelman sukupuolijakoa, sillä valtaosa opiskelijoista on naisia. Vuoden 2003 syksyllä kaikista tieteenalaohjelman perustutkinnon opiskelijoista oli naisia 83 prosenttia ja miehiä 17 prosenttia.

Useimpien kirjoittajien pääaineena on ollut kasvatustiede. Myös tieteenalaohjelman opiskelijoista valtaosa valitsee pääaineekseen kasvatustieteen. Vuoden 2003 syksyllä perustutkinnon opiskelijoista 273 opiskeli kasvatustiedettä ja 124 aikuiskasvatusta (58 opiskelijaa ei ollut vielä valinnut pääainettaan). Kirjoittajista on kaksi miestä suorittanut tieteellisen jatkotutkinnon ja yksi nainen on tohtoriopiskelija.

Kirjoittajat ovat eri ikäisiä. Nuorimmat ovat alle 30-vuotiaita, mutta suurin osa 30-40-vuotiaita. Ikähaitaria selittää osin se, että tutkinnon aloittamisessa on huomattavia eroja. Lisäksi kirjoittajien tutkinnon suoritus aika vaihtelee kolmesta yhdeksään vuoteen. Jotkut ovat opiskelleet nopeaan tahtiin tai heillä on ollut kasvatustieteen opintoja suoritettuna jo ennen tutkintoa. Osalla äitiyslomat, opiskelu työssäkäynnin tai pienten lasten hoidon ohella ovat vaikuttaneet opintojen keston.

Yli puolet kirjoittajista on sijoittunut kasvatustieteen tehtäviin julkisella sektorilla. He toimivat erityyppisissä organisaatioissa ja myös tehtävänimikkeet vaihtelevat. Toiseksi suurin ryhmä valmistuneista on sijoittunut yksityissektorille erilaisiin tehtäviin. Kaksi valmistuneita toimii järjestöjen palkkalistoilla. Kirjoittajien tarinat on ryhmitelty työelämään sijoittumisalueiden perusteella.

Mikä sai hakemaan tieteenalaohjelmaan?

Jotkut kirjoittajat palaavat alanvalinnan pohdinnoissaan lapsuuden haaveisiinsa. Opettajan ammatti ja kasvatustehtävät ovat vilahdelleet monen naisen mielessä jo varhain, vaikka ne osalta olivatkin vuosien saatossa painuneet taka-alalle. Monelle miehistä on aiemmin kasvatustieteiden tiedekuntaan sijoitettuna ollut nuorisotyön tutkinto toiminut väylänä kasvatustieteen opintoihin.

Polku kasvatustieteen opiskelijaksi on useimmilla kulkenut monien mutkien kautta. Se näkyy myös kirjoittajien opintojen aloittamisistä: noin puolet olivat tutkintoa aloittaessaan vähintään 25-vuotiaita. Monella tie ylioppilastutkinnon jälkeen oli vienyt työhön tai opistoasteen koulutukseen. Osalla työkokemusta ehti kertyä jo useita vuosia ennen yliopistoon pyrkimistä. Kasvatustieteiden opiskelijaksi on hakeuduttu paitsi kasvatustieteiden tehtävistä myös esimerkiksi tietotekniikan ja kaupan aloilta. Jotkut olivat perustaneet perheen ennen koulutusvalintojaan.

Kasvatustieteiden tieteenalaohjelmaan hakemisen ohella monien kirjoittajien mielessä olivat edelleen olleet opettajan ja lastentarhanopettajan ammatit. Toisille työkokemuksen hankkiminen kouluavustajana tai opettajan sijaisena oli karkottanut haaveet opettajaksi ryhtymisestä. Kasvatuksen hallinto- ja suunnittelutehtävät alkoivat näyttää opettajaopintoja mielekkäämmältä vaihtoehdolta. Kasvatustieteen opinnot houkuttivat myös niitä, jotka olivat kiinnostuneet kasvatuksesta tehtävälueena, mutta eivät pitäneet itseään sopivina katederilla puhujan paikalle. Tampereen yliopiston yhteiskunnallisesti painotunut kasvatustieteiden opetus oli toiminut joillekin vetonaulana.

Yliopiston ovet eivät välttämättä aukene ensi yrittämällä. Monella kirjoittajista on runsaasti kokemusta pääsykokeisiin osallistumisesta. Kasvatustieteiden opiskelijaksi on tultu usein avoimen yliopiston opintojen kautta. Kirjoittajien mielestä arvosanojen suorittaminen avoimessa yliopistossa on auttanut pääsykokeissa, mutta se on antanut myös käsityksen alan kiinnostavuudesta.

Tieteenalaohjelmaan hakemisen motiivit ovat monenlaisia. Läheskään kaikille omat tavoitteet eivät olleet kovin hyvin selkiytyneet opintojen alkaessa. Omien kiinnostusten löytäminen vei aikaa.

Opiskeluaika ja monet valinnat

Monilla tarinansa kertojista aiemmat opinnot ja työkokemukset ovat ohjassa sivuainevalintoja. Pääaineen valinta ei näytä tuottaneen hankaluuksia, eikä sen merkitystä työhönsijoittumiseen juurikaan pohdittu. 1990-luvun alkuvuosiin asti pääaine piti valita jo koulutusohjelmaan pyrittäessä, myöhemmin sen on voinut valita vasta perusopinnot jälkeen. Pääaineen opinnot eivät näiden tarinoiden perusteella näytä juurikaan vaikuttavan siihen, millaisiin tehtäviin hakeudutaan. Tosin pääaine saattaa epäsuorasti vaikuttaa siihen, millaisista osaamisalueista ja tehtävistä kiinnostutaan.

Sivuainevalinnat ovat tuottaneet paljon päänvaivaa. Kirjoittajien tavallisimpia sivuaineita ovat sosiologia, sosiaalipsykologia ja psykologia. Muutkin yhteiskuntatieteelliset aineet ovat olleet suosittuja, mutta myös hallinto- ja taloustieteellisiä aineita on valittu aineyhdistelmiin. Tarinansa kertojat pohdivat omien valintojensa perusteluja, jotka useimmiten lähtevät joko omasta kiinnostuksesta tai siitä, millaisten aineiden arvellaan olevan hyödyllisiä työelämään sijoittumisen näkökulmasta. Jotkut kirjoittajat myös ihmettelevät opiskelijakollegoidensa sivuainevalintojen tavanomaisuutta painottaen sitä, että työllistymismahdollisuuksiaan voi parantaa hyvinkin omaperäisillä valinnoilla.

Joistakin teksteistä voi lukea suoraan ja toisista rivien välistä, ettei valintojen tekeminen ole ollut helppoa. Jotkut kokevat tehneensä valinnat aika sattumanvaraisesti. Joku taas kertoo harkinneensa tarkkaan, millä sivuainevalinnoilla saisi mahdollisimman hyvän kokonaisnäkemys. Sivuaineiden tai kiinnostavien kurssien valintaa on joillakin estänyt se, että opiskelu on tapahtunut työn ja periehenhoidon ohessa. Kun kurseja on pitänyt valita työaika-
taulujen mukaan, ei itseä tyydyttäviä ratkaisuja ole aina voinut tehdä. Useimmat ovat kuitenkin jälkikäteiskatsannossa tyytyväisiä valintoihinsa. Jotkut arvioivat, että sivuainevalinnoilla on ollut vaikutusta työnsaantiin, toiset taas pitävät niiden merkitystä marginaalisina työllistymiselleen.

Monet kirjoittajat ovat hankkineet lisäpätevyyttä ulkomailla. Kansainvälisiä näkökulmia ja kielitaitoa on kerätty YK:n rauhanturvajoukoissa, matkailemalla omin päin, opiskelijavaihtoon osallistumalla tai suorittamalla tutkintoon kuuluva työharjoittelu ulkomailla. Moni painottaa tärkeinä työelämän valmiuksina ulkomailla saatua elämäkokemusta ja siellä hankittua kielitaitoa. Joitakin taas on jäänyt harmittamaankin se, ettei ole satsannut riittävästi kielitaidon hankkimiseen opiskeluaikana.

Syventävissä selkiytyy

Lähes kaikki kirjoittajat pohtivat harjoittelun ja pro gradu -tutkielman merkitystä kehitykselleen ja väylän löytämiselle työelämään. Harjoittelu tai gradutyö avasivat useimmille ovet ensimmäiseen työpaikkaan, johon aika monet ovat toistaiseksi jääneetkin.

Harjoittelu koettiin mielekkääksi vaiheeksi opintoja. Työstä saatiin hyödyllisiä valmiuksia tuleviin työtehtäviin, mutta ennen muuta se oli tärkeä kohta saada ”jalka ovenväliin”, ovi työelämään jäi raolleen. Harjoittelupaikan valinta voi olla erittäin tärkeä kohta ammatillisella uralla, joten paikan hankkimista kannattaa pohtia vakavasti.

Gradun tekeminen johti monet tuleviin työtehtäviin. Gradun tekeminen oli oppimisprosessi monellakin tavoin. Se oli väylä hankkia tietoja, joita saattoi myöhemmin työelämässä hyödyntää. Sen avulla saattoi ottaa mittaa itsestä. Tutkimuksen tekeminen vaikeuksineen ja onnistumisineen toi varmuutta ja itseluottamusta. Jollekin sen suuri merkitys on selvinnyt vasta jälkikäteen. Se antoi kahdelle kirjoittajista sysäyksen lähteä tieteellisiin jatko-opintoihin. Molemmat pääsivät tekemään väitöskirjaansa tutkijakouluun.

Kaikille gradun tekeminen ei ollut mikään erityinen opintojen vaihe, vaan suoritus muiden joukossa. Joku huokaa tyytyväisenä, että sai työn tehtyä. Toista on jäänyt hiukan harmittamaan, kun se tuli tehtyä niin hätäisesti. Gradun arvosanan merkitystä eivät monetkaan pohdi. Hyvän arvosanan merkitys on ollut merkittävä ainakin niille, jotka suuntautuivat tutkijan tehtäviin.

Opintojen loppuvaiheessa opiskeluvaihtoivat eivät enää näytä ahdistavan, sillä ne on suurimmaksi osaksi tehty. Silloin on ajankohtaista työmahdollisuuksien etsiminen. Opintojen loppuvaihe lomittuu useilla kirjoittajilla työn kanssa. Näin irtautuminen opiskelusta ja työelämään siirtyminen tapahtuu vähitellen.

Useimmat kirjoittajat eivät kerro ainakaan suoraan työelämään siirtymisen tuomista paineista, vaikka moni listaakin suuren määrän työelämässä pärjäämisen vaatimuksia. Jotkut kuvaavat työelämään siirtymisen aiheuttamia epämiellyttäviä tuntemuksiaan. Teorian maailmasta käytännön keskelle putoaminen oli ahdistavaakin. Opiskeluajan vapauden vaihtuminen säännöllisiin työaikoihin toi suureen muutoksen elämään: taloudellisesta niukkuudesta huolimatta opiskelu alkoi näyttäytyä ”kulta-aikana”.

Onko opiskelijalla muuta elämää?

Tarinoissa kerrotaan painotetusti opiskelusta ja työelämästä, mutta aika ajoin pilkkahtaa, että muutakin elämää opiskeluaikana on ollut. Esimerkiksi parisuhde tai perhe on vaikuttanut opiskelupaikan valintaan ja elämänratkaisuihin. Monet kirjoittajat kertovat opiskelleensa työn ohessa tai ainakin tehneensä ajoittain lyhytaikaisempia töitä, esimerkiksi opettajan sijaisuuksia. Aki sovitti opintonsa yhteen rockyhtyeen keikkojen ja levytysten kanssa.

Joillakin perheestä ja lapsista huolehtiminen täyttivät elämän. Raija korostaa lasten kasvatustehtävän merkitystä työelämän valmiuksien antajana: *”Mikään ei opeta joustavuutta, järjestelmällisyyttä, kärsivällisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja monia muita tärkeitä ja työelämän arvostamia asioita niin hyvin kuin lasten kasvatatus.”*

Kirjoittajille lähetetyssä ohjeessa kysyttiin harrastuksia lähinnä siitä näkökulmasta, miten ne ovat hyödyttäneet työelämässä. Moni nosti esiin toiminnan ainejärjestössä ja opiskelijapolitiikassa. Toimintaan osallistuminen oli ollut paitsi hauskaa myös opettanut hyödyllisiä taitoja sekä ollut hyvä lisä ansioluettelossa työtä hakiessa. Ainejärjestötoiminta tarjosi mahdollisuuden tutustua yliopiston toimintaan muustakin kuin opiskelijan näkökulmasta. Lisäksi ainejärjestön toiminta auttoi verkostoitumaan, mitä esimerkiksi Hanna pitää tärkeänä työpaikan hankkimisessa ja työelämässä yleensäkin.

Opiskelutovereiden merkityksestä kertomuksissa ei juurikaan puhuta. Voisi olettaa, että opiskelutovereilla olisi paljonkin merkitystä opiskelussa, sillä tieteenalaohjelmaan kuuluu paljon ryhmitöitä. Yhdessä tarinassa annetaan selvästi palautetta opiskelijayhteisöltä saadulle tuelle. Jossain yhteydessä viitataan opiskelijoiden keskinäiseen kilpailuun, jonka vuoksi omista valinnoista ei haluta kertoa muille.

Työllistyminen ja työelämän vaatimukset

Valtaosa kirjoittajista näyttää löytäneen paikan työelämästä melko helposti. Lähes kaikki toimivat työssään aikuisten kouluttamiseen kytkeytyvissä tehtävissä. Kaikki neljä aikuiskasvatusta pääaineenaan opiskellutta samoin kuin valtaosa kasvatustiedettä opiskelleista toimii aikuiskasvatusalan tehtävissä. Vain neljä kasvatustiedettä pääaineenaan opiskelleista on sijoittunut siten, että työskentelyn kohderyhmänä ovat lapset tai nuoret.

Kirjoittajat arvioivat kasvatustieteiden tieteenalaohjelman antamia valmiuksia oman kehityksensä mutta ennen muuta työelämän näkökulmasta. Tarinoissa

tuodaan esiin joko suoraan tai epäsuorasti koulutuksen myönteisiä ja kehittämistä vaativia puolia. Opiskelijoille viestitetään, millaisiin asioihin opiskelujen aikana kannattaisi panostaa ja mikä työpaikan löytymisessä on tärkeää.

Painotukset vaihtelevat puheenvuoroissa. Jotkut katsovat tutkinnon tai sivuaineiden olleen merkittävin työllistymiseen vaikuttava tekijä. Osa taas nostaa tutkinnon rinnalle henkilökohtaiset ominaisuudet sekä harrastuksissa ja yksityselämässä kertyneen elämäkokemuksen.

Opiskelijoille annetut evästyksset nousevat joko siitä, mikä oli auttanut itseä tai mihin jälkikäteen arvioiden olisi kannattanut panostaa. Valtaosa kirjoittajista korostaa suunnitelmallisuutta ja omien tavoitteiden merkitystä: motivaatio opintoihin tekee ne mielekkäiksi. Gradun merkitystä pohditaan usealla tavoin. Iso gee voi olla tärkeämpi omalle kehitykselle kuin opiskeluaikana ymmärtääkään. Ulkomailla opiskelua suositellaan useissa puheenvuoroissa.

Työkokemus oma alalta on tärkeää. Kirjoittajat kuitenkin painottavat, että työnhaussa kannattaa olla nöyräkin. Monenlaisista töistä voi saada hyödyllisiä valmiuksia työelämään. Työmarkkinoiden seuraaminen samoin kuin verkostoituminen jo opiskeluaikana oli havaittu hyviksi keinoiksi työelämään siirtymisessä.

Työelämässä menestymisen avaimia listattiin useissa tarinoissa. Moni kirjoittaja korostaa, että työssä ja työnhaussa auttavat aktiivisuus, oma-aloitteisuus ja rohkeus. Työpaikan voi saada osoittamalla, että tekee työnsä hyvin. Muita työelämässä suotuisena pidettyjä ominaisuuksia ovat usko itseen ja omaan pärjäämiseen, yhteistyökyky, joustavuus ja into oppia uutta.

Nämä ovat tyypillisesti valmiuksia, joita nykyisessä työelämässä painotetaan. Ne ovat erityisen tärkeitä hiljattain työelämään siirtyneillä. Monet kirjoittajista ovat määräaikaissa työsuhteissa, jolloin nämä ominaisuudet saattavat olla korostetussa asemassa. Yleensä määräaikaissa työsuhteissa toimivat joutuvat jatkuvasti todistamaan kyvykkyyttään varmistaakseen seuraavan työsuhteen saannin.

Kirjoittajien arvioissa tuotiin esiin kasvatustieteiden tieteenalaohjelman vahvuuksia, mutta esitettiin myös kehittämisehdotuksia. Koulutuksen katsottiin antavan hyvän pohjan työelämään, jossa kasvatusalan asiantuntijuuden kehittäminen ja kouluttautuminen jatkuvat. Tutkinnon laaja-alaisuutta pidettiin sen vahvuutena. Opintojen ohjausta kuitenkin kaivataan lisää, sillä valinnoissa tarvittaisiin nykyistä enemmän tukea.

Ongelmalliseksi nähtiin koulutuksen liiallinen teoreettisuus. Koulutukseen toivottiin enemmän yhteyksiä työelämään ja konkretiaa. Pauliinan kommentissa kiteytyy useammankin valmistuneen viesti tutkinnon kehittämiseksi: ”*Korkeakouluopiskelunkin tulisi olla työelämälähtöisempää. Teoriasta tinkimättä voisi mukaan lisätä konkretiaa. Paremman käsityksen työelämästä saisi esimerkiksi projektien kautta, joita voisi hyvinkin sisällyttää opiskeluun. Yritykset ja organisaatiot voisivat vaikka tilata opiskelijoilta erilaisia töitä (koulutussuunnittelu, uudenlaisten oppimisympäristöjen luominen, organisaation kehittämissuunnitelman suunnittelu jne.). Ryhmätyöt ja esheet olivat liian pitkälti kirjojen kopiointia. Tiedot pitäisi myös linkittää käytäntöön. Lisäarvoa toisi se, että töistä olisi hyötyä muillekin tahoille.*”

Tarinansa kirjoittaneet ovat melko tyytyväisiä tieteenalaohjelmaan. Arviot ovat yleisluonteisia eikä yksittäisiä opintojaksoja, koulutuksessa käytettyjä opetusmenetelmiä tai mahdollisuutta pääaineopintojen koostamiseen valinnaisista opintojaksoista kommentoida. Ehkä monet valmiudet, kuten esimerkiksi ryhmätyötaidot tai esiintymiseen harjaantuminen, hankitaan opintojen aikana huomaamatta. Jälkikäteen ei ehkä voikaan kertoa, mistä asiantunteumuksen kokonaisuus syntyy.

Tieteenalaohjelmasta valmistuneiden tarinat antavat yllättävänkin positiivisen kuvan opiskelusta ja työelämään siirtymisestä. Tarinoiden kirjoittajat näyttävät olleen epäröinnestään huolimatta tavoitteellisia ja motivoituneita opiskelijoita. Oman tarinan puristaminen lyhyeen kirjoitelmaan saattaa vaikuttaa siihen, että monia hankaliakin vaiheita tai tilanteita jää kertomatta. Työhön pääseminen ja tyytyväisyys omaan tilanteeseen työelämässä voi auttaa sivuuttamaan epävarmuuden tunteet ja valinnanvaikeudet, joita opiskeluvaiheessa mahdollisesti on koettu. Opintojensa kimpussa parhaillaan painiskeleville opiskelijoille niistäkin olisi ehkä lohdullista kuulla.

Valmistuneiden tarinat

Työnantajana valtio ja kunnat

Esko, 38, tutkija

Pääaine: aikuiskasvatus

Sivuaineet: tietojenkäsittelyoppi, sosiaalipsykologia, audiovisuaalinen mediakulttuuri

Takanani oli runsaat kolme vuotta atk-suunnittelijan töitä, kun tietokoneen ruudun jatkuva tuijottaminen ja ohjelmien naputtelu alkoi maistua puulta. Tuolloin 1990-luvun alussa päätin, että 25 vuoden iästäni huolimatta pyrkisin uudelleen opiskelemaan ja laajentamaan näin mahdollisten työtehtävien kirjoa tulevaisuudessa. Koska en kuitenkaan halunnut luopua vakituisesta tulonlähteestäni, koetin miettiä, missä oppilaitoksessa voisin opiskella joustavasti työn ohessa. Yliopisto tuntui lähes ainoalta vaihtoehdolta, ja niinpä ryhdyinkin selailemaan sen valintaopasta.

Mitä ainetta haluaisin sitten opiskella? Valintaoppaan kuvaukset eri oppiaineiden sisällöistä tuntuivat monin paikoin vaikeaselkoisilta, eikä valinta ollut helppoa. Olin työskennellyt viimeiset vuodet melko suoraviivaisessa ja yksitoikkoisessakin työssä ja halusin sen vastapainoksi älyllisiä haasteita. Monet yliopiston oppiaineista tuntuivat silti liian teoreettisilta. Lopulta päädyin aikuiskasvatukseen lähinnä kahdesta syystä. Ensinnäkin uskoin pystyväni nivomaan siltä odottamani kouluttajaosaaminen työhöni tietotekniikan parissa; en ollut valmis heittämään aiempaa koulutustani ja työkokemustani täysin syrjään. Toiseksi halusin työskennellä jatkossa nimenomaan aikuisten kanssa; myöhemmin olen tosin huomannut, että aikuiskoulutuksen kentällä työskentelee yhtä lailla kasvatustiedettä ja muitakin pääaineita opiskeleita.

En voi todellakaan kehuskella valmistautuneeni pääsykokeisiin perusteellisesti. Pystyin irrottautumaan töistä vain noin kahdeksi viikoksi intensiiviseen lukemiseen, mutta onneksi se riitti. Pääsin aloittamaan uuden ”harrastuksen” – työn ohessa opiskelevana minulla ei ollut alussa kovia suoritusavoitteita – ja joustavien työaikojen ansiosta työn ja opiskelun vuorottelu sujui hienosti. Sen jälkeen työelämän lama-aika koetteli minua kovasti, ja ryhdyin täysipäiväiseksi opiskelijaksi. Olin hyvin tyytyväinen, että päiväni täyttyivät mielekkäästä tekemisestä.

Aikuiskasvatuksen rinnalle pitkäksi sivuaineeksi valitsin tietojenkäsittelyopin. Vaikka en halunnut jatkaa tietotekniikan osaamiseni kehittämistä hakeutumalla sen pääaineopiskelijaksi, koin, että minulla oli nyt oivallinen tilaisuus täydentää aiempia datanomien opintojani. Koska lähdin yliopistoon nimenomaan sillä ajatuksella, että tähtäisin myöhemmin tietotekniikan koulutustehäviin, tuntui tietojenkäsittelyn opiskelu järkevältä ja luontevalta ratkaisulta. Sitten olen saanut kuulla useissakin työhaastatteluissa, että aineyhdistelmäni on ollut varsin hyvä.

Ensimmäisessä opinto-oppaassa kerrottiin, että minun tulisi suorittaa sivuaineena vähintään 20 opintoviikkoa joko sosiologian, psykologian tai sosiaalipsykologian opintoja. Tuo määräys johti minut tenttimään seuraavien vuosien aikana ison pinon sosiaalipsykologian oppikirjoja. Vaikka tuollainen määräys – josta myöhemmin luovuttiin – tuntui silloin harmillisen kahlitsevalta, olen jälkikäteen ajatellut, että sosiaalipsykologian opiskelua olisi varmasti hyödyllistä jatkaa esimerkiksi jatko-opinnoissa. Kasvatusalan ammattilaisen on hyvä ymmärtää inhimillisen vuorovaikutuksen ja ryhmätyön dynamiikkaa siitakin huolimatta, että kyseistä tieteenalaa heikosti tuntevat työnantajat eivät välttämättä osaa arvostaa alan opintoja. Toki opinnot jäivät hyvin teoreettiselle tasolle, eikä päähän pönttyistä asioista ole jäänyt kovin paljon mieleen. Sosiaalipsykologian opiskelusta on epäilemättä hyötyä monissa ammateissa, mutta asioiden sisäistäminen edellyttäisi ainakin itseltäni niiden pohdiskelua käytännöllisten casejen tai esimerkiksi työharjoittelun yhteydessä.

Täydensin aineyhdistelmäni vielä audiovisuaalisen mediakulttuurin perusopinnoilla, joiden opiskeluun päädyin lähinnä kahdesta syystä. Ensinnäkin halusin kehittyä tietokoneiden opetuskäytön osaajaksi ja suorittaa tätä tavoitetta palvelevia kursseja. Toiseksi olin aiemmin harrastanut muun muassa valokuvausta, videokuvausta ja elokuvia eli olin yksinkertaisesti kiinnostunut mediaopinnoista sisällöllisesti. Valitettavasti myös tuohon approbaturiin kuuluneista opintojaksoista suurin osa suoritettiin kirjatentteinä, ja monet tenttikirjoista sisälsivät niin abstraktia tutkimustietoa, että en ole juurikaan päässyt soveltamaan tuota tietoa työssäni. Suurin hyöty noista opinnoista onkin ehkä ollut siinä, että niiden kautta välittyy työnantajille kuva kiinnostuksestani median monipuoliseen ymmärtämiseen. Kyseiset opinnot ikään kuin tukevat ja laajentavat tietojenkäsittelyn koulutusta ja tietotekniikan opetuskäyttöä koskevaa asiantuntemusta.

Jälkikäteen arvioiden olen vakuuttunut, että aineyhdistelmäni on edistänyt työnsaantiani. Jo melko varhain yliopisto-opintojeni alkupuolella kiinnos-

tuin tietokoneiden opetuskäytöstä ja pyrin sen jälkeen tietoisesti valitsemaan pää- ja sivuaineissani sellaisia opintojaksoja, jotka jollain tavoin liittyisivät kyseiseen aihepiiriin. Sekä aineyhdistelmäni sinänsä että erikoisalaani liittyvät kurssit on nostettu myönteisinä asioina esille työhaastatteluissa ja ovat varmasti edesauttaneet työn saantia. Olen työskennellyt jo useita vuosia tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutus-, kehittämis- ja tutkimustehtävissä.

Ehkä jossain määrin työnsaantia on edistänyt myös opintoihin kuulunut kolmen kuukauden harjoittelujakso. Harjoittelupaikan valinnassa eniten painoi kiinnostukseni tarjolla olevaa työtä kohtaan, mutta tiedostin kyllä senkin, että kyseinen paikka saattaisi omana pienenä merkintänään ansioluettelossa vaikuttaa myöhemmin positiivisesti työnhaussa. Harjoittelun tärkeintä antia oli ensimmäisen konkreettisen kosketuksen saaminen omaan opiskelualaan liittyvään työelämään. Minulla ei ollut ennen harjoittelua oikeastaan käsitystä siitä, minkälaisiin tehtäviin ja työpaikkoihin koulutukseni voisi johtaa. Yliopiston luentojen ja kirjojen perusteella en ollut tätä kuvaa pystynyt itselleni muodostamaan.

Gradun aiheen keksin yhtäkkiä heränneen mielenkiinnon perusteella. Tutkielman oli alun pitäen tarkoitus liittyä tietotekniikan opetuskäyttöön, mutta tutkimukseni toinen pääteema ”varastikin” kaiken huomioni, mitä en toisaalta ole jälkikäteen lainkaan harmitellut. Tulinpahan perehtyneeksi kunnolla itselleni uuteen aiheeseen, ja jo gradun teon aikana kohtasin ihmisiä, joiden kanssa olen sittemmin jatkanut yhteistyötä työn merkeissä. Gradun tekeminen laajensi tällä tavoin omaa asiantuntemustani ja vei lopulta myös aihepiiriin liittyviin työtehtäviin. Olenkin myöhemmin kehottanut opiskelijatututtuja valitsemaan gradun aiheen ensisijaisesti oman kiinnostuksen pohjalta. Näin voi parhaiten varmistua siitä, että jaksaa tehdä tuon vaativan työn loppuun saakka.

Uskon, että hyvällä arvosanalla – jonka minäkin tutkielmastani sain – on toisinaan suurempi merkitys kuin gradun aiheella. Arvosana ilmaisee analyyttisen ja syntetisoivan ajattelun kykyjä, jotka ovat tärkeitä työelämässä myös muille kuin tutkijoille. Tietysti omaan työllistymiseensä voi yrittää vaikuttaa myös gradun aiheen valinnalla, mutta merkittävämpää työnhaussa yleensä on aineyhdistelmä ja alan työkokemus. Ainoastaan tutkijan työhön pyrittäessä gradun onnistumista voidaan arvioida.

Kaiken edellä kerrotun jälkeen voidaan kysyä: antoiko yliopisto minulle hyvät eväät työelämään? Kun katselin aiemmin opintorekisteriotettani ja ansioluetteloa, saatoinkin ajatella, että kyllähän minulla niiden valossa näyttäisi olevan

hyvät lähtökohdat itseäni kiinnostaviin työtehtäviin. Käytännössä hyvät arvosanat ja työhön liittyvät opinnot eivät kuitenkaan ole osoittautuneet riittäviksi pärjäämisen ehdoiksi. Aikuiskasvatuksen opinnot olivat – kuten jo opiskeluaikana harmittelin – liian teoreettiset työelämän tarpeisiin nähden. En saanut opiskeluaikani kunnan valmennusta aikuiskouluttajan suunnittelu- ja opetustyöhön enkä toisaalta riittävästi käytännön harjoitusta tutkimuksen tekoon. Lisäksi en oivaltanut tutkintoa suorittaessani, että olisi ollut hyvä hankkia jonkin substanssin kunnollista osaamista, jotta pystyisin toimimaan työelämässä esimerkiksi jonkin aihepiirin kouluttajana.

Vain harvoille riittää työtä kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen koulutuksen suunnittelijana tai opettajana. Itse opiskelin liian paljon vain yleissivistäviä asioita, kun kilpailuun perustuvilla koulutusmarkkinoilla vaadittaisiin niiden sijaan rautaista sisältöosaamista. Jos osaan vain suunnitella tai koordinoida mutta en kouluttaa, olen helposti aika ”heikoilla jällä”. Ainakin yliopistolinen täydennyskoulutus ja kasvatustieteellinen tutkimus joutuvat nykyisin taistelemaan vähenevistä ulkoisista rahoituksista yhä tiukkenevassa kilpailussa. Kun kaikki tai lähes kaikki rahoitus joudutaan hankkimaan yliopiston ulkopuolisista lähteistä, ovat työtehtävät pääosin määräaikaisia pätäkötöitä, jolloin työpaikan jatkuvuus on kiinni vahvasti henkilön sisällöllisestä asiantuntemuksesta. Kasvatustieteilijöiden kannattaisi siis mielestäni opiskella yliopistossa aina myös jotain sellaista, jolle he uskoisivat olevan kysyntää koulutusorganisaatioissa tai yrityksissä.

Ensimmäisen työpaikkani sain siten, että otin itse yhteyttä yliopiston täydennyskoulutuskeskukseen. Olin lukenut sanomalehdestä heidän uutta projektiaan esittelevän artikkelin ja kiinnostukseni herättyä tiedustelin, olisiko heillä vielä tarvetta projektihenkilöstöstä. Avautuneen haun ja haastattelujen jälkeen en saanut varsinaista ilmoitettua työpaikkaa, mutta minut palkattiin silti mukaan täysipäiväiseksi projektihenkilöksi. Myöhemmin tuon projektin jälkeen minut kutsuttiin kerran kotoa uudelleen töihin samaan paikkaan.

Oma aktiivisuus oli siis ollut valttia, kuten se oli kerran tämän työpaikan jälkeenkin: eräässä seminaarissa tapaamani henkilö soitti ja tarjosi minulle töitä kolmivuotisessa hankkeessa. Tartuin tilaisuuteen ja pääsin tekemään työtä elämäni toistaiseksi hienoimmassa ja haasteellisimmassa projektissa tutkijana! Toki oman aktiivisuuden ja vähitellen muodostuneiden henkilösuhteiden ohella tärkeää työsaannin kannalta on ollut myös sopiva koulutus- ja kokemustausta. Persoonani ei ole varmastikaan auttanut minua erityisesti työsaannissa. Olen ollut vain oma itseni ja yrittänyt osoittaa pätevyyteni tekemällä työni huolellisesti.

Hanna, 27, tutkija

Pääaine: aikuiskasvatus

Sivuaineet: naistutkimus, sosiaalipolitiikka, psykologia

Aloitin opintoni kasvatustieteiden tieteenalaohjelmassa syksyllä 1997. Se, miksi tulin juuri Tampereelle ja opiskelemaan tieteenalaohjelmaan, oli ennemminkin ajautumista kuin pitkäaikaisen haaveen toteuttamista. Niin kauan kuin muistan oli toiveammattini ollut luokanopettaja. Pikkutyttönä oli mukava leikkiä kavereiden kanssa koulua ja erityisesti ala-asteaikoina oli mukava välitunnilla järjestäjän vuorossa ollessa seisoskella kateederilla, istua opettajan pöydän takana ja piirrellä taululle. Luokanopettajaa minusta ei sitten tullut – lastentarhanopettaja melkein meinasi – mutta tuntiopettaja yliopistolle kylläkin. Siinä mielessä pikku Hannan haave on toteutunut.

Yo-kirjoitusten jälkeen päätin, että nyt loppuu koulunkäynti vähäksi aikaa. Halusin töihin ja siinä sivussa ehkä vähän opiskella. Hain toki Hämeenlinnan luokanopettajan koulutukseen, vaikka tiesin, että en pääsisi edes pääsykokeisiin; eihän minulla ollut niitä kuuden ällän papereita. Hakeuduin kouluavustajaksi samaiselle ala-asteelle, jossa pikku tyttönä leikin opettajaa välitunnilla. Tutustuin yliopisto-opiskeluun suorittamalla töiden ohessa avoimessa yliopistossa kasvatustieteen appron.

Vuosi töitä ala-asteella riitti karsimaan suurimman romanttisuuden opettajan työstä ja työn tekemisestä yleensäkin sekä sai kaipaamaan takaisin koulun penkille. Kesä 1996 oli odotusta täynnä, kun kävin luokanopettaja- ja lastentarhanopettajakoulutuksen sekä kasvatustieteiden tieteenalaohjelman pääsykokeissa. Suru oli suuri, kun ovet eivät auenneetkaan. Samaisena kesänä muutin poikaystävän perässä pois kotoa Tampereelle ja aloitin täällä uuden elämän. Pääsin päiväkotiin lastenhoitajaksi ja avoimeen yliopistoon tekemään aikuiskasvatuksen approa.

Opinahjojen ovet rävähtivät auki kesällä 1997, ja jouduin valinnan eteen: olin päässyt ammattikorkeakouluun, lastentarhanopettajakoulutukseen ja kasvatustieteiden tieteenalaohjelmaan. Valinta ei ollut helppo, sillä olin pitänyt kovasti päiväkodissa työskentelystä, mutta tiesin, että en jaksaisi tehdä sitä työtä koko työikäni. Päätin, että jos valitsen tieteenalaohjelman, valitsen pääaineekseni aikuiskasvatuksen. Ajattelin, että ehkä aikuiskasvatus tarjoaisi laajemmat mahdollisuudet työllistyä, ja näin itseni työskentelemässä jossakin vapaan sivistystyön sektorilla.

Koska olin jo tehnyt avoimessa yliopistossa sekä kasvatustieteen että aikuiskasvatuksen appron, pääsin aloittamaan opintoni suoraan aineopinnoista. Opiskelu tuntui suhteellisen helpolta, vaikka ensimmäisen syksyn alkajaisiksi valitut metodikurssit tuntuivatkin tosi abstrakteilta. Mietin myös sivuainevalintaa enkä oikein tiennyt mistään aineesta mitään. Päädyin aloittamaan psykologiaa, koska olin lukenut sitä lukiossa ja se oli tuntunut mielenkiintoiselta.

Jo ensimmäiset psykologian peruskurssin luennot osoittivat, ettei kyse ollut samasta psykologiasta. Olin päästäni pyörällä, kun luennoilla alettiin puhua aivokurkiaisista ja neuropsykologioista. Tunnollisena tyttönä en kuitenkaan jättänyt leikkiä kesken, vaan loppujen lopuksi sain väsättyä kasaan kokonaisen appron. Toki on totta, että isojen kokonaisuuksien tekeminen on järkevämpää kuin kurssi sieltä toinen täältä, mutta näin jälkeenpäin ajatellen olisi kannattanut jättää psykologia peruskurssin ensimmäiseen aivokurkiaiseseen ja etsiä itseä enemmän kiinnostavampi sivuaine.

Ensimmäisen opiskeluvuoden kesällä, kun en saanut kesätöitä, ajattelin suorittaa toista sivuainetta, sosiaalipolitiikkaa. Sosiaalipolitiikka tuntui heti mielekkäältä ja tenttikirjatkin tuntuivat hyvältä rantalukemiselta. Niinpä tein kesän aikana perusopinnot ja jatkoin syksyllä aineopintoja. Sosiaalipolitiikasta tuli ensimmäinen pitkä sivuaineeni.

Lukioaikana näin televisiosta dokumentin, jossa päähenkilöä kuvattiin pieni pätkä naistutkimuksen pienryhmässä. Tuon dokumentin katsottuani olin tietoinen naistutkimuksen olemassa olost, ja se alkoi kiinnostaa kovasti. Olin ensimmäisen opiskeluvuoden aikana selaillut opinto-opasta naistutkimuksen kohdalta, mutta vasta toisen vuoden syksyllä uskaltauduin peruskurssille mukaan. Ja se oli vientiä heti ensimmäisestä luentokerrasta lähtien. Naistutkimuksesta löysin itselleni kodin. Se loksautti monia käytännön elämässä kokemiani asioita kohdalleen ja antoi kokemuksilleni nimen. Naistutkimuksen opintojen kautta sain myös uutta perspektiiviä tarkastella pääainettani ja sen tutkimustraditioita. Naistutkimuksesta tuli toinen pitkä sivuaineeni.

Koska en alkuaikoina käynyt opiskelun ohella töissä, oli minulla mahdollisuus olla reilut pari vuotta aktiivisesti mukana ainejärjestökuvioiden parissa. Olin tutorvastaava, tiedotusvastaava, hallituksen jäsen ja laitosneuvoston (vara)jäsen. Lisäksi ainejärjestön kautta olin mukana parissa pienemmässä toimikunnassa, jotka valmistelivat muun muassa tiedekunnan osuutta yliopiston 75-vuotisjuhlavuoteen. Ainejärjestökuvioiden kautta minulla oli mahdollisuus nähdä yliopistoa hieman muustakin suunnasta kuin pelkkänä opiskelijana olisi ollut

mahdollista. Opin ymmärtämään yliopiston muitakin toimenkuvia kuin opetuksen. Tutustuin paremmin lehtoreihin, professoreihin, hallintohenkilöstöön ja muiden aineiden opiskelijoihin.

Ainejärjestökuvioiden kautta syntyivät ensimmäiset kontaktini ja verkostoni. Vaikka verkostoitumista toivotetaan nykyään joka tuutista, on siinä vinha perä. Kontaktit, joita opiskeluaikana luo muihin opiskelijoihin ja yliopiston henkilöstöön, ovat tärkeässä asemassa työelämässä liikuttaessa. Kun tuntee ihmisiä sieltä ja täältä, on aina joku 'kaveri', jonka puoleen kääntyy. Oma verkosto laajenee vähitellen vuosien varrella, mutta verkoston alku kannattaa luoda opiskeluaikana. Suhteet ja oleminen oikeassa paikassa oikeaan aikaan määräävät paljon työelämää. Suoritetuilla aineilla ja arvosanoilla ei oikeastaan ole niin väliä, kunhan on ulospäin suuntautunut, yhteistyökykyinen ja hallitsee perustaidot tietokoneen käytöstä.

Valmistuin jouluna 2000 kolmen ja puolen vuoden opiskelun jälkeen. Saldona oli aikuiskasvatuksen pääaineen ja yleisopintojen lisäksi aineopinnot sosiaalipolitiikasta ja naistutkimuksesta sekä perusopinnot psykologiasta. Lisäksi sain sivuainemerkinnän kasvatustieteen perusopinnoista, jotka olin ensimmäisenä välivuoteni suorittanut. Päätin heti opiskelujen alussa, että pyrin tekemään vain kokonaissuorituksia eli en siis keräilisi muutamaa opintoviikkoa sieltä toisia täältä. Vaikka psykologian suorittamisessa periaatteeni oli kalahtaa omaan nilkkaan, olen tyytyväinen päätökseeni. Nyt voin sanoa tietäväni perus-, aine- ja syventävien opintojen verran näistä ja näistä aineista. Ei tarvitse selitellä, että sitten olen vielä tehnyt niin ja niin paljon sitä ainetta ja näin ja näin paljon tätä ainetta.

Varsinaiseen työnhakuun en ole vielä tähän päivään mennessä joutunut. Alkaessani tehdä proseminaaria toisen opiskeluvuoteni syksyllä kävin aiheeni tiimoilta yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen avoimessa yliopistossa juttelemassa. Proseminaarini valmistuttua he tiedustelivat, haluaisinko tulla heille suorittamaan harjoitteluni. Ja mikäs siinä, kyllähän se minulle sopi, kun sain tehdä kurssisihteerin työtä ja näin välttiin suuremmilta kopioinneilta ja kahvin keittämisiltä. Harjoittelun loputtua sain jatkaa samassa kurssisihteerin työssä osa-aikaisena reilun vuoden eli koko lopun opiskeluaikani. Valmistuttuani minusta tuli koulutus suunnittelija. Opiskelujeni viimeisenä syksynä sain myös ensi kertaa tilaisuuden toimia tuntiopettajana. Siitä lähtien olen vetänyt pienryhmiä ikäihmisten yliopistossa.

Toinen opiskeluvuoteni oli siis käänteentekevä ajateltaessa tulevaa työuraani. Se oli käänteentekevä siinä mielessä, että sain harjoittelutarjouksen ja sitä

kautta pääsin kiinni työelämään. Mutta toinen opiskeluvuoteni oli käännetekävä myös sen suhteen, että toimin nykyään tutkijana. Ensimmäisen kerran muistan ajatelleeni väitöskirjan tekemistä ja tutkijan uralle lähtemistä toisen opiskeluvuoden keväällä. Olin saanut aikuiskasvatuksen proseminaarin suoritettua, ja itsenäinen 'tutkimuksen' tekeminen oli tuntunut luontevalta, jopa helpolta. Positiiviset kokemukset proseminaarin tekemisestä kannustivat lähtemään gradun tekoon kolmannen opiskeluvuoden syksyllä. Graduun valmistauduin jo sillä mielellä, että se on koetinkivi siihen, olisiko minusta yliopistolliselle uralle. Gradua tehdessäni sain ohjaajiltani kannustusta tavoitteilleni, ja näin jatko-opiskelijaksi hakeutuminen tuntui luontevalta ratkaisulta.

Heti valmistumiseni jälkeen tein tutkimussuunnitelman ja hain aikuiskasvatuksen jatko-opiskelijaksi. Minut hyväksyttiin, ja aloin keväällä 2001 työstää väitöskirjaa. Päivätyö koulutussuunnittelijana ja tutkimuksen tekeminen eivät kuitenkaan tuntuneet sopivan yhteen. Kahdeksasta neljään olin töissä ja illat sekä viikonloput tein tutkimusta. Tarvittavalle vapaa-ajalle ei oikein tahtonut riittää tilaa. Hain koko ajan apurahoja säätiöiltä ja rahastoilta ja, kun jouluna 2001 sain tietää saavani yliopistolta seitsemän kuukauden tutkimusstipendin, otin riskin enkä enää uusinut kevään päättyessä työsopimustani. Huhtikuussa 2002 siirryin tutkijaksi naistutkimuksen laitokselle. Vuoden 2002 jouluna onni sitten potkaisi oikein kunnolla, kun pääsin Kasvatusalan valtakunnalliseen tutkijakouluun, jonka kautta aloin saada taas oikeaa palkkaa.

Tällä hetkellä työskentelen siis tutkijana, ja päätyönäni on valmistella väitöskirjaani. Tutkimuksen tekemisen ohella työpäiviini kuuluu toimiminen laitoksen arjessa, joka siis tarkoittaa paljon kokouksia. Lisäksi kiertelen erilaisissa konferensseissa ja tutkijatapaamisissa kertomassa tutkimuksestani sekä teen jatkotutkintooni liittyviä opintoja. Opetan myös edelleen ikäihmisten yliopistossa. Sain myös vuoden vaihteessa 2004 elämäni ensimmäisen pitkän työsopimuksen. Määräaikainenhan sekin toki on, mutta pituutta riittää seuraavat kolme vuotta aiempien puolen vuoden tai vuoden sijaan. Samassa veneessä siis olen ollut ja olen edelleen niiden kymmenien tuhansien muiden korkeasti koulutettujen nuorten naisten kanssa, jotka kitkuttavat määräaikaisilla työsopimuksilla vuodesta toiseen.

Kirsi, 29, suunnittelija

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiaalipsykologia, nuorisotyö, taidehistoria

Aloitin kasvatustieteen opinnot vuonna 1996. Opintoja aloittaessa en ollut kovinkaan varma siitä, mitä haluan opiskella ja millaista työtä haluan tulevaisuudessa tehdä. Kasvatustiede ei ollut ainoa minua kiinnostava aine, vaan valitsin sen muutaman eri vaihtoehdon joukosta. En kuitenkaan halunnut miettiä pitkään, mikä minusta mahdollisesti isona tulisi, ja siksi päädyin hakemaan kasvatustieteiden tieteenalaohjelmaan. Valintaa helpotti myös se, että Tampereella oli mahdollista opiskella sivuaineena kaikkea muutakin kiinnostavaa, joten valinta ei tuntunut niin lopulliselta. Lisäksi ajattelin, että pääainetta voisi myös vaihtaa, mikäli valinta tuntuu myöhemmin väärältä.

Yliopistolla olisi ollut saatavilla ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi sivuainevalintojen suhteen. Suunnittelin opintoni kuitenkin pääasiassa sen perusteella, mitä itse halusin opiskella ja mikä tuntui kiinnostavalta. En usko, että kukaan muu voi kertoa minulle, mitä minun kannattaa opiskella. Opintojen alkuvaiheessa voi olla myös hankala tietää, mitä muutaman vuoden kuluttua haluaa opiskella tai millaista työtä haluaa valmistuttuaan tehdä. Mikäli haluaa itselleen sopivan työuran, on järkevää opiskella itseä kiinnostavia asioita.

Minulla oli sivuaineina sosiaalipsykologia, nuorisotyö ja taidehistoria. Kaikista sivuaineopinnoistani oli minulle hyötyä, jos ei työn saannin kannalta, niin jotenkin muuten. Nuorisotyön opintojen avulla sain esimerkiksi hyviä harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja, sosiaalipsykologian opinnot taas suuntasivat gradun tekoani, ja taidehistoria lievitti ainakin kulttuurinälkää.

Yliopistoajanani en juurikaan osallistunut erilaisille tietotekniikka- ja kielikursseille. Tietotekniikkataitoni olivatkin melko tavanomaiset tai ehkä jopa tavanomaista kehnommat. Tarvittavat taidot olen kuitenkin oppinut työssä, sillä tietokonetta päivittäin käyttäessä taidot myös kehittyvät nopeasti. Vieraita kieliä olen aina pyrkinyt käyttämään riippumatta siitä, kuinka hyvin niitä osaan. Erilaisia erityistaitoja voi aina kehittää, jos ja kun niitä työssään tarvitsee. Aika kun ei opiskellessa millään riitä kaikkeen tarpeelliseen ja kiinnostavaan.

Pro gradu -tutkielman halusin tehdä omilla ehdoillani. Olin kiinnostunut tutkimuksen teosta itsessään enkä siitä, miten saisin gradun avulla työpaikan

yliopiston ulkopuolelta. Koin työelämän ja tiedeyhteisön vaatimukset tutkimukselle melko erilaisina ja paikoin hankalasti yhteen sovitettavina. Työpaikan saantiin graduni ei juuri vaikuttanutkaan. Toisaalta pidin tärkeänä, että teen sellaisen gradun, joka jättää minulle mahdollisuuden myös jatko-opintoihin.

Opiskelujeni aikana pyrin saamaan omalta alaltani kesä- ja muita lyhytkestoisia töitä. Monena kesänä sainkin koulutusta vastaavan työpaikan. Usein taisin olla ainoa tai ainakin kevään ensimmäinen hakija. Varsinkin kotipaikkakunnallani koulutusta vastaavaa kesätyötä oli melko helposti saatavilla, kunhan sitä aktiivisesti etsi. Kesätöiden ohella olin myös opintoihin liittyvissä harjoiteluissa, mikä tietysti kartutti alan työkokemusta.

Valmistuttuani hain työpaikkoja monin eri tavoin. Nykyisen suunnittelijan toimeni sain kasvatustieteen harjoittelupaikastani. Entiseen harjoittelupaikkaan soittaessani minulle tarjottiin sillä hetkellä toimistosihteerin vuorotteluvapaan sijaisuutta. Vaikka tehtävä ei vastannut koulutustani, otin paikan vastaan. Motivoin itseäni sillä, että ajattelin saavani koulutustani vastaavaa työtä jo ennen sijaisuuden päättymistä. Oltuani pari viikkoa toimistosihteerinä minulle sitten tarjottiin nykyistä suunnittelijan tointa.

Työkokemuksen ohella myös pääaineella oli työpaikan saannin kannalta merkitystä, sillä nykyinen työpaikkani on koulutustoimialalla. Kasvatustieteen ja sivuaineideni antamien valmiuksien ohella myös muut yliopisto-opiskelun myötä kehittyneet valmiudet, kuten kyky itsenäiseen työskentelyyn ja kriittiseen ajatteluun, ovat olleet tarpeellisia työtehtävieni kannalta. Arvosanojen merkitystä on vaikea arvioida, koska omat arvosanani olivat hyvät. Ehkä hyvät arvosanat kertovat jotain tunnollisuudesta ja vastuullisuudesta ja siitä, että jaksaa viedä asiat loppuun asti.

Tärkeänä työpaikan saannin kannalta pidän sitä, että minut tunnettiin en-tuudestaan työpaikalla ja tiedettiin, että hoidan työtehtäväni hyvin ja että olen kiinnostunut oppimaan uutta sekä tutustumaan organisaatioon ja työyhteisöön. Olinkin harjoitteluni aikana mahdollisimman aktiivinen kaikin puolin, sillä pidän tärkeänä itsensä markkinointia esimerkiksi juuri kesätyö- ja harjoittelupaikoissa. Tärkeää työn saannin kannalta on myös sosiaalisuus ja ihmisten kanssa toimeen tuleminen. ”Hyväksi tyypiksi” tunnettu ihminen on helpompi palkata tehtävään kuin täysin tuntematon. Harjoittelun aikana pääsin myös tutustumaan organisaatioon, joten en enää tarvinnut laajaa perehdytystä aloittaessani varsinaisen työni.

Tärkeimpänä opiskelujen jälkeisen elämän kannalta pidän kuitenkin sitä, että tein opiskelun aikaiset valinnat oman kiinnostukseni pohjalta. Vaikka kaikkea en pystykään nykyisessä tehtävässäni hyödyntämään, tilanne voi ehkä olla joskus myöhemmin toisenlainen. En osaa myöskään ajatella, mitä olisi opintojen aikana pitänyt tehdä toisin ja mitä opiskella enemmän. Työelämässä tarvittavat taidot olen oppinut töissä ja lisäksi lisäkoulutukseen voi aina hakeutua. Opintojen ei onneksi tarvitse loppua maisterin tutkintoon.

Leila, 35, opinto-ohjaaja ja suunnittelija

Pääaine: aikuiskasvatus

Sivuaineet: sosiaalipolitiikka, sosiaalipsykologia, puheoppi

Opiskelun aloittaminen oli mahtavaa aikaa. Taustalla oli aikaisempi ammatti, joka ei tuottanut enää tyydytystä. Uuden alan etsiminen antoi energiaa ja oli erittäin motivoivaa. Aikuisena ja perheellisenä halusin ”pelata varman päälle”, ja ammatinvalinnan ohjauksen kautta löytyi aikuiskasvatus. Minua nimenomaan kiinnosti oppiminen ja koulutus aikuisnäkökulmasta ja aikuisille, kun itse olin mielestäni täysin aikuisopiskelija sekä ikäni (26 vuotta) että taustani puolesta.

Suuntautuminen ja ”itse ammatti” oli melko pitkään hukassa. Moni asia kiinnosti, oma osaaminen – tai ei sitä silloin osaamisena vielä osannut ajatella; pikemminkin oppimisena – mietitytti. Mitä opin? Mitä tämä teoretieto hyödyttää? Mihin minä oikein valmistun? Kysyjille tuli vastattua ympäriryöstä: ”tämä on laaja-alainen pohjatutkinto eli voi hakeutua sellaisiin töihin, missä vaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto – ja mihin on pokkaa hakea...” Vasta parina viimeisenä opiskeluvuotena oma varsinainen kiinnostuksen ala alkoi selvitä ja taidotkin pikkuhiljaa kehittyä. Itseäni kiinnosti koulutussuunnittelu. Koen olevani enemmänkin suunnittelija kuin kouluttajatyyppeä, jos näin haluaa jotenkin luokitella.

Mielestäni tärkein edellytys nykyiseen työhöni on nimenomaan aikuiskasvatus: toimin aikuiskoulutuksen suunnittelijana julkisella sektorilla. Työssäni painottuu elinikäinen oppiminen, oppimaan oppiminen, kokemuksellinen oppiminen jne. Jos nyt aloittaisin opiskelun, mieltäisin ehkä enemmän sivuaineita: laskelmoisia ja ajattelisin hyötynäkökulmasta. (Työelämä opettaa, valitettavasti...) Opiskeluaikana opiskelin kiinnostuksen mukaan, ja vielä silloin

oli vallalla akateeminen vapaus: opiskelin elämää, en työtä varten. Se oli kyllä mielekästä, mutta ehkä olisi kannattanut ottaa joku ”kovempi” sivuaine kuin sosiaalipolitiikka ja -psykologia, esimerkiksi taloushallinto, hallintotiede, kauppatieteet. Kuitenkin henkilökohtaisesti halusin suuntautua joko valtiolle, kunnalle tai järjestötyöhön, joten sosiaalipolitiikka sopii siihen erittäin hyvin. Ja se sopii myös arvomaailmaani. Omat arvot kannattaa ottaa huomioon valintoja tehdessä. Se motivoi, ja silloin myös oppii tuntemaan itseään.

Reilut kuusi opiskeluvuotta – joista yhden olin vielä äitiys”lomalla” – eivät menneet hukkaan. Valmiuksia olen mielestäni saanut hyvin paljon, esimerkiksi vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja, laaja-alaista näkemystä sekä kykyä asioiden monipuoliseen, ehkä kriittiseenkin arviointiin ja havainnointiin. Eräs luennoitsija sanoi, varmaankin ensimmäisenä lukukautena, että yliopiston tehtävä on muuttaa opiskelijoiden ajattelua. Siinä mielestäni yliopisto on onnistunut.

Graduni liittyi aikuiskasvatuksen työharjoitteluun, ja se sopi minulle oikein hyvin. Harjoittelupaikan hankin itse uudelta alalta. Se toisaalta vaikutti siihen, ettei organisaatiossa oikein tiedetty miten hyödyntää aikuiskasvatuksen opiskelijaa, ja itse en osannut tuoda osaamistani ehkä oikein esille. Teoria ja käytäntö tuntuivat siinä vaiheessa olevan aivan liian kaukana toisistaan – siis omassa päässä. Soveltaminen ei ollut vielä helppoa, ja silloin ajatteli asioista vielä ehkä liiankin monimutkaisesti, niin kuin noviisit yleensäkin. Toisaalta gradun liittäminen harjoittelupaikkaan ja sen tekeminen ”muille” toi paineita ja gradun tekoon ajateltu aika kaksinkertaistui. Toisaalta tulipahan gradu edes tehtyä! Oman luonteeni tuntien se olisi pahimmassa tapauksessa voinut jäädä roikkumaan.

Gradun arvo alkaa pikkuhiljaa selvitä vasta nyt itselle. Kun sain gradun vihdoin ja viimein luovutettua ohjaajalle, en kärsinyt lukea tekstiäni tai edes katsoa koko työtä pitkään aikaan. Itsekritiikki oli niin kova. Nyt muutaman vuoden kuluttua sitä välillä katsoo ja jopa lukeekin! Joistakin asioista jopa ajattelee, että ”Wau, minäkö olen tuon kirjoittanut! Olenpas oivaltanut hyvin.” Itse asiassa koko gradun tekeminen on oppimisprosessi. Jos pikku geestä alkaa tulla liian iso gee, kannatta miettiä gradun opintoviikkomäärää ja sitä, että sehän on loppujen lopuksi opinnäytetyö.

Kävin pakolliset kieliopinnot enkä kokenut niitä mitenkään erityisen tärkeinä tai merkittävänä. Ruotsi esimerkiksi oli ”pakkoruotsia”. Perheellisenä en edes kuvitellut lähteväni ulkomaille vaihtoon. Nykyisin sitä voisi jopa harkita.

Ihan hauskaa ja mielenkiintoista kieltenopiskelu oli, vaikkakin kieliryhmiin oli hankala päästä ja opinnot veivät paljon aikaa. Sanavarasto karttui huimasti muun muassa englannin kielessä. Englanninkielinen tenttikirjallisuus tosin motivoi enemmän kielten opiskeluun kuin itse pakolliset kieliopinnot.

Tietotekninen osaaminen ja tiedonhaku internetistä on nykytyöelämässä melkein ehdoton edellytys. Tekstinkäsittely, Excel ja PowerPoint -ohjelmien perusteet on mielestäni suurin piirtein osattava. Osallistuin myös jonkun verran yliopiston opiskelijajärjestön toimintaan ja toimin aktiivisesti eräässä yhdistyksessä hallituksen jäsenenä, mikä työnhakutilanteessa ja ansioluettelossa näkyi positiivisena aktiivisuutena. Järjestökokemus valmensi myös työyhteisössä toimimiseen, koska olin jo harjoitellut organisaation osana toimimista ja oppinut, kuinka asiat rullaavat. Toki myös vuorovaikutus-, kokous- ja neuvottelutaidot kehittivät.

Kasvatustieteen koulutuksessa olisi mielestäsi pitänyt olla enemmän opintojen ohjausta. Monet valinnat tuli tehtyä ”omin nokkineen”, eikä selkeää ohjaajaa ollut. En myöskään osannut hakea sellaista tahoja, jonka kanssa olisin voinut keskustella omista valinnoistani ja kiinnostuksen kohteistani, esimerkiksi sivuaineista. Tietenkin opiskelijakavereiden kanssa tuli juteltua tietysti tasolla, mutta se oli melko pintapuolista. Ja valitettavasti useat opiskelijat kokivat koulutuksen myös kilpailuasetelmana – omat suunnitelmat pidettiin visusti salassa eikä mielellään jaettu kokemuksia, koska samoista työpaikoista samoilla markkinoilla tullaan kilpailemaan.

Työelämässä tarvittavia osaamisalueita kehittyi opiskelun myötä. Tarvitaan paljon omaa oivallusta ja aikaa ammatti-identiteetin kasvamiseen. Oikeastaan itseluottamuksen ja –tuntemuksen kehittyminen on työelämässä selviämisen edellytyksiä. Jos joitain kykyjä tai taitoja kannattaisi kehittää opintojen aikana, niin ehkä konkreettisia työkaluja ja itseohjautuvuuden tukemista eli oman oppimisensa ja osaamisensa analysointia, jotta osaa sitten myös kertoa työnantajalle, mitä osaa. Arvosanoilla ei ole mielestäni merkitystä työnhaun kannalta, kunhan ne pyörivät siinä hyvien tietojen tienoilla – tyydyttävät tiedot eivät näytä kovin hyvältä todistuksessa.

Työnhaussa pärjää rohkeudella, koska silloin uskaltaa ottaa riskejä työnhaussa, hakea erilaisia paikkoja ja olla oma persoonallinen itsensä. Pitää osata selkeästi määritellä omat osaamisensa ja kiinnostuksen alueensa ja tuoda esille kehittymistarpeensa ja -tavoitteensa. Aina kannattaa korostaa kasvatustieteilijänä omaa oppimiskykyä. Tekemällä oppii, niinhän se Deweykin taisi sanoa.

Marjo, 35, suunnittelija

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiaalipsykologia, psykologia, tiedotusoppi,
aineenopettajakoulutus

Pääsin yliopistoon opiskelemaan kasvatustiedettä ensi yrittämällä vuonna 1994; mikä onnenpotku! Väli vuosia oli kertynyt suunniteltua useampia, sillä olin lukion jälkeen ollut kuusi vuotta työelämässä vaate liikkeen myyjänä. Halusin kuitenkin toteuttaa päätökseni opiskella, ja niinpä menin työvoimatoimistoon ammatinvalinnanohjaukseen.

Psykologisten testien perusteella sain tietää, että soveltuisin parhaiten laki- tai kasvatusalalle. Lakitiedon kirjat luin kertaalleen ja kävin pääsykokeissa, mutta heprealta tuntui. Sen sijaan kasvatustieteen pääsykoekirjat sytyttivät heti; tästä voisin haluta tietää lisää! Sen kevään sitten luin ainakin Hirsjärveä ja Eskolaa. Luin parvekkeella, Pyynikin rannoilla, töissä ruokatunneilla, mutta lukusaleihin en tuolloin vielä uskaltanut.

Joskus nuorempana pitkäaikainen haaveeni oli ollut luokanopettajan ammatti – ainoa pitkäaikainen ammattihaave, jonka muistan. Ehkä löysin kasvatustieteiden tieteenalaohjelman sattumalta etsiessäni luokanopettajakoulutuksen pääsyvaatimuksia. Joka tapauksessa nyt olen oikeasti tyytyväinen pääainevalintaani. Ja onnistuin pääsemään kasvatustieteen maisterin tutkinnon jälkeen aineenopettajan koulutukseenkin, joten tietyllä tapaa tuo opettajuushaavekin toteutui.

Sivuainevalintojani tein opiskelun aikana melko sattumanvaraisesti ja suuremmin tulevia työtehtäviä miettimättä. Sosiaalipsykologia, psykologia ja tiedotusoppi kiinnostivat. Olen näihin tyytyväinen, mutta myöhemmin olen ajatellut, että hallintotieteiden ja tietotekniikan opiskelu olisi ollut myös kannattavaa. Toki en jättäisi vielä kukaan pois mitään lukemistani, mutta jos olisi ollut aikaa, olisi vaaditun 160 opintoviikon päälle kannattanut opiskella myös noita edellä mainittuja.

Suoritin opintoihin kuuluvan harjoittelun avoimessa yliopistossa, ja oikeastaan tuolloin kuva kasvatustieteilijän osaamisesta jäsenyi. Opiskelemillani asioilla oli ihan oikeasti käyttöä. Tutustuin muun muassa suunnittelijan ammattiin ja pääsin tekemään avustavia töitä silloisen kasvatustieteen suunnittelijan kanssa. Tuolloin taisin ajatella ensimmäisen kerran hallintotieteeseen ja

tietotekniikkaan perehtymistäkin. Se jäi kuitenkin haaveeksi, kun harjoittelun päätyttyä ja gradun tekemiseen siirryttyäni sain tietää, että avoimessa yliopistossa olisi vuorotteluvapaapaikka auki muutaman kuukauden kuluttua. Tein graduni pikavauhtia päämääränäni päästä käsiksi oikeisiin töihin. Niin jäivät myös ajatteleman lisäopinnot, koska todistus oli saatava ennen kuin pystyi hakemaan paikkaa. Kasvatustieteen maisterin paperit sain käteeni maaliskuussa 2001.

Olen joskus harmitellut tuota graduvaiheen kiirehtimistä, mutta toisaalta elämäntilanteeni oli sellainen, että halusin saada opinnot päätökseen ja päästä töihin. Olin opintojeni aikana mennyt naimisiin, ja perheemme oli kasvanut kahdella pojalla. Pystyin kuitenkin tekemään opintoja pikkuhiljaa eteenpäin mieheni ja isovanhempien hoitoavun tuella ja kirjatenttejä tehden. Laitoimme pojat päiväkotiin vasta harjoitteluvaiheeni alkaessa. Siihen saakka pystyin yhdistämään kotiäidin ja opiskelijan roolit joustavasti. Se oli oikeastaan jälkeinpäin ajatellenkin oikein hyvä ratkaisu. Pystyin nauttimaan kotielämästä, eikä tarvinnut raahata lapsia aamuvarhaisella hoitoon. Toisaalta oli olemassa ”oma elämä”, opiskelu, jossa sai aikuiskontakteja ja pääsi toteuttamaan ammatillista tavoitettaan. Pyykki- ja vaippavuorien alle ei tarvinnut hautautua.

Suunnittelijan vuorotteluvapaasijaisuuteni kesti neljä kuukautta ja tehtäväni oli hoitaa silloisen taloudellis-hallinnollisen ja lääketieteellisen tiedekunnan aineita avoimessa yliopistossa. Vähän pelotti, kun en ollut opiskellut kummankaan tiedekunnan oppiaineita. Mutta pian huomasin, että kasvatustieteellinen osaamiseni toimi avaimena myös muiden alojen opetuksen suunnittelutehtäviin. Tarkoitushan oli suunnitella yhteistyössä laitosten kanssa mitä, miten ja milloin avoimessa yliopistossa kyseisten tiedekuntien aineita opetetaan. Työ vaatii mielestäni hallinnollista koordinoitukykyä, pedagogista osaamista sekä reipasta ja organisointikykyistä mieltä. Sisältöjen tuntemisesta on tietenkin apua, mutta ensimmäisellä pestilläni koin onnistuvani, vaikkei sitä ollutkaan.

Tuon neljän kuukauden jälkeen avoimen yliopiston kasvatustieteen suunnittelija jäi opintovapaalle ja pääsin siirtymään hänen paikalleen. Koin oloni jo huomattavasti varmemmaksi, sillä tiesin tehtävän peruseriaatteet, ja lisäksi aihe oli omani. Työ jatkui kaksi lukuvuotta määräaikaisena, mutta vuoden 2004 alusta sain nimityksen virkaan. Hakuprosessissa katsottiin juuri pääaineeni, kasvatustieteen, ja opettajanpätevyyteni olleen eräinä ratkaisevina tekijöinä valintaan. Uskon myös, että käytännössä oma aktiivisuus, työtä pelkäämättömyys ja sosiaalisuus olivat ne ominaisuudet, joiden perusteella

pääsin liikkumaan tehtävistä toiseen. Ja toki mukana oli myös onnekasta sattumaa vapautuvien paikkojen suhteen.

Tärkeä askel työuralla oli harjoittelupaikan saaminen. Silloin ikään kuin pääsi näyttämään millainen työntekijä on ja sai jalkaansa oven väliin. Yritin tehdä minulle annetut työt mahdollisimman hyvin ja ajallaan, kopioinnista ja kahvinkeitosta arviointikyselyjen toteuttamiseen. Tärkeää oli kuitenkin myös se, että uskalsi esittää mielipiteitään, vaikka tarkastelikin organisaatiota ulkopuolisena. Tästä ulkopuolisuudesta käsin pystyi ehkä tekemään kriittisiä huomioita, mutta rakentavasti ja sosiaaliset tuntosarvet herkkänä!

Nykyisessä työssäni suunnittelijana viihdyn oikein hyvin. Saan tutustua yliopistolliseen koulutukseen sen kaikilta puolilta. Sivutoimenani myös opetan Johdatus didaktiikkaan -jaksoa avoimessa yliopistossa. Työhöni yhtenä osana kuuluu myös valtakunnallisen verkkopalvelun tuottajatiimin jäsenyys, ja sitä kautta olen oppinut tietotekniikka- ja verkkoasioita. Lisäksi saan olla tekemisissä Suomen kaikkien avointen yliopistojen ja lukuisten yhteistyöoppilaitosten kanssa. Koulutuspoliittiset näkemykset alkavat syventyä ja kokonaiskuva koulutuksesta ja kasvatuksesta jäsenyvä. Hyvänä pohjana tälle on se teorian tieto, jota kasvatustieteiden tieteenalan opiskelu antoi. Koenkin kasvatustieteellisen ajattelun tärkeäksi työkaluksi monenlaisissa ammateissa toimimiseen. Se on se avain!

Päivi, 45, nuorisosihteeri

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: erityispedagogiikka, yhteiskuntapolitiikka, psykologia

Jo 10-vuotiaana tiesin, että minusta tulee isona lastentarhanopettaja, luokanopettaja tai nuorisotyöntekijä. Heti lukiosta päästyäni hain innolla opiskelamaan. Vaikka päämääräni oli ollut tiedossani jo koko kouluajan, en ollut muistanut toimia sen mukaan: yo-todistuksellani pääsin juuri ja juuri hakemaan nuorisotyö-koulutuksen pääsykokeisiin. Onnistuin kuitenkin pääsemään sisälle. Valmistuin siis aikanaani nuorisotyöntekijäksi ja pääsin heti koulutustani vastaaviin töihinkin.

Kasvatus kiinnosti minua edelleen ja seitsemän nuorisotyövuoden jälkeen pääsin ala-asteelle luokanopettajaksi. Samoihin aikoihin keksin itselleni uuden harrastuksen – opiskelun. Aloin opiskella avoimessa yliopistossa ensin kaiken-

laista kiinnostavaa ja äkkiä huomasin haalivani 200 kilometrin säteeltä kaikenlaisia avoimen opintoja, jotka jotenkin liittyivät lapsiin, nuoriin ja kasvatamiseen ja totesin, että tätähän voisi tehdä yhdessäkin paikassa. Hakeuduin Tampereen yliopistoon vuonna 1996 opiskelemaan kasvatustiedettä. Tuohon mennessä olin avoimessa yliopistossa saanut kasvatustieteen aineopinnot valmiiksi ja sivuaineopintojakin oli koossa jo ihan mukavasti ja olin palannut omaan työhöni nuorisotyöntekijäksi.

Sivuaineiksi valitsin niitä aineita, jotka minua kiinnostivat ja joita avoimessa oli tarjolla. Huomasin vähitellen, että juuri niitä tarvitsin myös työssäni. Jos aikaa opiskelulle olisi ollut enemmän, olisin valinnut kaiken kiinnostavan hyvin eri aloilta, sillä työssä olen huomannut, että juuri monialaisuus ja eri tiedekuntien opinnot ovat todellinen rikkaus.

Aloittaessani varsinaisen opiskelijan yliopisto-opinnot lähes nelikymppisenä nuorisotyöntekijänä katselin muiden opiskelijoiden painiskelua lukujärjestyksensä tekemisessä. Minun vaikeuteni oli saada mahdollisimman paljon kursseja yhdelle päivälle, sillä edelleen olin työssä käyvä ihminen, jonka työpaikka oli 250 kilometrin päässä Tampereelta. Samoin korvaavuuksien haku ja siirtomerkinnät opintorekisteriin aiheuttivat juoksemista ja kyselemistä. Myös minulle kaikki oli uutta ja vierasta, mutta kysymykseni ehkä olivat erilaisia kuin uusien opiskelijoiden yleensä.

Lopputulos valinnoissa oli kohtalainen. Jouduin jättämään pois monta kurssia, kun ne järjestettiin ”vääränä” päivänä. Jossain opiskelun loppuvaiheessa huomasin, että gradukin on jo valmis ja minulta puuttuu joitakin yleisopinnoja. Niitä tehdessäni huomasin, että ne olisi kyllä kannattanut suorittaa ainakin ennen gradun tekoa, koska kursseilta sai hyvää tietoa ja hyviä vinkkejä esimerkiksi vieraskielisen kirjallisuuden lukemiseen ja apuja gradun kirjoittamiseen.

Graduni tein työelämää silmällä pitäen, tosin varmaan vähän toisinpäin kuin opiskelijat tavallisesti. Minä en ajatellut kuinka graduaiheeni hyödyttää minua mahdollisissa tulevaisuuden haasteissa ja työpaikan saannissa, vaan graduaiheeni palveli juuri omaa työtäni. Graduni ei yliopiston mittapuun mukaan ollut kovin kummoinen, mutta minua se hyödytti täällä töissä: minulla oli ihan tutkittua tietoa perusteeksi joillekin toimilleni ja ajamilleni asioille.

Opiskelija voi opintoja valitessaan vahvistaa jotain tiettyä osa-aluetta ja saada hyvinkin vahvat tiedot ja taidot kasvatuksen joltain osa-alalta. Se on vahvuus,

mutta myös opintojen laaja-alaisuus on ehdottomasti hyödyllistä kasvatustieteilijälle. Lisäksi, ainakin itse työntekijöitä palkatessani, katson harrastuneisuutta ja yleensä aktiivisuutta muissakin asioissa kuin vain opiskelussa. Opiskelu on opiskelijan päätyö, mutta silti vain yksi osa elämää.

Työhaussa kannattaa olla avoin kaikille mahdollisuuksille, ottaa selvää työpaikasta, osoittaa aktiivisuutensa. Tulee tietää, mitä työnantaja hakee ja ennen kaikkea tietää, mitä itsellä on annettavana. Sinulla olevat verkostot voivat olla hyödyksi työnantajalle, joten niitä kannattaa luoda ja myös tuoda esiin. Kyky markkinoida itsensä oikein on erittäin hyödyllinen taito: liian ”tykö tuleva” saattaa jopa pelottaa työnantajaa, mutta työnantaja huomaa myös, jos aliarvioit itsesi. Hakiessamme kerran sijaista työyhteisöömme, koin lähes ahdistavana yhden työpaikanhakijan valtavan aktiivisuuden (soitto joka toinen päivä) ja selvästi näkyvän ylipirteyden.

Itse olen edelleen samassa työssä samalla nimikkeellä kuin ennen valmistumistani, mutta olen saanut työssäni uusia haasteita ja vastuualueita opiskeluiden myötä. Tekemäni työ hyötyi lisäopinnoistani, mutta eniten kyllä sain itselleni. Opiskeluharrastukseni jatkuu edelleen, mutta nyt ehkä valikoidummin eikä enää niin nopealla tempolla.

Satu, 30, opinto-ohjaaja

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiologia, psykologia, hallintotiede

Muistan vielä mainiosti omasta lapsuusajastani eräänlaisen riitin, joka piti sisällään tavan kierrättää ystäväpiirissä *Ystäväni*-kirjaa. Tarkoituksena oli, että kukin pyysi hyviä ystäviään täyttämään omaan kirjaansa vastauksia kysymyksiin. Mieluisaa ajanviettoa oli sitten vertailla keskenään keiden tietoja ja salaisuuksia kukin oli saanut kirjaansa kerättyä. Löysin taannoin oman kirjani lapsuudenkodissa käydessäni. Jäin siltä istumalta selailemaan sivuja tehden samalla aikamatkaa lapsuusmuistoihin. Olin itse täyttänyt ensimmäisen sivun ja käydessäni läpi vastauksiani päädyin lopulta viimeiseen kohtaan, jossa tiedusteltiin toiveammattia. Olin merkinnyt huolellisesti tikkukirjaimin toiveammattin kohdalle OPETTAJA. Olin hetken yllättynyt tuosta vastauksesta, sillä olin jo unohtanut, että opettajan työ olikin ollut toiveammattini jo kauan aikaa sitten – elämänpolun kiemuroissa olin vain unohtanut tuon haaveen useaan otteeseen.

Toimin tällä hetkellä 7.–9. luokkien opinto-ohjaajana ja tavoitteenani on ainakin näillä näkymin hankkia opettajan pedagoginen pätevyys, joka sitten sinetöisi hauskalla tavalla myös tämän lapsuusajan toiveen. On erittäin mielenkiintoista ajatella, että saatoin tietää itsestäni jo lapsena jotain, jonka sitten kadotin välillä ja jonka löysin taas uudestaan myöhemmin.

Opiskelu- ja työhistoriani on tähän päivään asti ollut melko kirjava. Ainakin yhden asian olen oivaltanut: muutaman sivuaskeleen otto elämässä ei ole vaarallista. Päinvastoin sivuaskeleet saattavat johdattaa jälleen uuteen ja entistä parempaan. Nykyisessä työssäni opinto-ohjaajana yksi keskeinen työtehtäväni on ohjata nuoria ammatinvalinnan kysymyksissä. Olen halunnut erityisesti ohjata ja rohkaista nuoria pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja ja painottanut, että ei ole syytä kokea huonommuutta siitä, että juuri itselle ei olekaan täysin selvää se, mihin suuntaan tulisi lähteä. Itse olen myös usein pohtinut sitä, onko jokaisella olemassa se oikea – tai lähes oikea – paikka ja ala, jonka löytäminen vain välillä ottaa aikaa. Toisaalta saattaa olla niinkin, että jotkut ihmiset vain ovat luotuja kiertämään. Mene ja tiedä.

Pyrin aikoinaan lukion jälkeen opiskelemaan kasvatustieteitä Turun yliopistoon, mutta tuolloin eivät ovet vielä auenneet. Päädyinkin sitten opiskelemaan kotikaupunkini kauppaoppilaitokseen, jossa suoritin yo-merkonomin tutkinnon. Tiesin kuitenkin koko ajan, että haluan vielä jotain muuta. En ole koskaan kuitenkaan katunut opiskeluaikaani kauppaoppilaitoksessa, koska koen kaiken opiskelun olevan tärkeää ja yksilön kehitykselle merkitsevää. Kauppaoppilaitoksen jälkeen innostuin jopa niinkin paljon kaupallisesta alasta, että päätin pyrkiä kauppakorkeakouluun. Ikäväkseni, tai ehkä näin myöhemmin ajateltuna onnekseni, jäin muutaman kymmenyksen päähän opiskelupaikasta.

Olin jälleen tutun tilanteen edessä, joka edellytti uusien suunnitelmien tekoa. Jouduin kirjaimellisesti kaivamaan kompassin esille ja ottamaan uutta suuntaa tulevaisuuteen. Kompassin nuoli osoitti tällä kertaa kohti Helsinkiä ja työelämää. Päätin pitää kunnollisen väli vuoden ja miettiä samalla tulevaisuutta uudestaan. Helsingissä vietetystä vuodesta tulikin uskomattoman vaiherikas jo pelkästään työni puolesta, ja kokonaisuudessaan se oli erittäin kasvattava kokemus. Työkokemuksen vahvistamana ja sen antaman sysäyksen pohjalta koin, että on aika siirtyä eteenpäin ja kurkistaa seuraavan mutkan taakse. Ainoa selkeä käsitys mutkan takana olevasta todellisuudesta oli se, että haluan jonakin päivänä opiskella vielä yliopistossa. Tovin unohduksissa ollut kiinnostus kasvatustieteisiin virkosi uudelleen. Ovet Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekuntaan avautuivat seuraavana syksynä.

Itse opiskeluaika yliopistossa oli minulle aika pitkälti suorittamista. Opinto- viikkoja oli määrä kerätä ja pääasiassa tenttejä suorittamalla sekä esseitä kirjoittamalla niitä sai kerrytetyksi. Yleisesti ottaen mielestäni on tärkeää kuitenkin toteuttaa opiskelua siten, että se palvelee parhaiten omia päämääriä ja kiinnostuksen kohteita. Senpä takia itsetuntemus on olennainen osa yliopisto- opiskelua ja sen onnistumista.

Oma-aloitteisuudella sekä hyvällä yhteistyöllä opiskelukavereiden kanssa selviää myös pitkälle – kunhan muistaa kuitenkin aina säilyttää omat tavoitteen- sa. Rohkeudesta ei ole koskaan haittaa. Kysyminen, rakentava kyseenalaista- minen ja havainnoiminen ovat hyvästä. Koskaan ei myöskään kannata epäröi- dä kääntyä kysymysten kanssa asiantuntijoiden puoleen. Yksi esimerkki voisi olla se, että kannattaa jo alkuvaiheessa miettiä, mitä työtä haluaa valmistut- tuaan tehdä. Sivuainevalinnoilla voi olla jopa ratkaisevakin merkitys, etenkin, kun on kyse sellaisesta tutkinnosta, joka on soveltuva ylempi korkeakoulu- tutkinto, eikä valmista suoraan mihinkään ammattiin. Itse siirsin paikoin tuota ajatustyötä hienovaraisesti tuonemmaksi ja annoin yliopisto-opiskelul- le ehkä liian paljon pelkkää itseisarvoa, en välinearvoa työelämää ajatellen.

Kaiken kaikkiaan yliopisto-opiskelu oli ”kulta-aikaa” ja säilyy muistoissani aina. Kulta-ajalla tarkoitan sitä, minkälaisen prosessin se on käynnistänyt ajattelun kehittymisessä. Vieläkin välillä kiireisen työtähdin uuvuttamana tu- lee muisteltua opiskeluaikojen vapautta. Jopa sen tuoma vastuukaan ei rasit- tanut, sillä työtahdin ja -ajan saattoi itse joustavasti päättää. Valmistuin noin viidessä vuodessa kasvatustieteiden maisteriksi, joten koen vieläkin, että mi- nulle yliopistomuotoinen opiskelu akateemisine vapauksineen soveltuvi erin- omaisesti.

Nyt olen ollut työelämässä noin kolme vuotta valmistumiseni jälkeen. Työ- paikkaa tuona aikana olen vaihtanut kerran ja olen ollut siinä mielessä onnel- lisessa asemassa, että työttömyyttä en ole joutunut tänä aikana pitkiä jaksoja kokemaan. Mielestäni monipuolinen opiskelu- ja työtausta on ollut vahvuus työpaikkaa hakiessa. Erilaistenkaan asioiden ja töiden tekemistä ei kannata vierastaa, sillä niistä saattaa olla arvaamatonta hyötyä tulevaisuudessa. Opis- keluaikana oman alan seuraaminen sekä työpaikkojen ja niiden vaatimusten tutkiminen on hyödyllistä. Ehdottoman kannattavaa on käyttää harkintaa sivuaineiden valitsemisessa, sillä on erittäin työlästä täydentää opintoja työn ohessa. Yliopisto-opiskelussa pitkäjänteinen suunnitelmallisuus tuo mak- simaalisen hyödyn. Opiskelija on kuitenkin myös ihminen ja täydellinen rationaalisuus on mahdotonta, joten itselleen ei kannata myöskään olla liian

ankara. Uskoisin, että opinto-ohjauksella olisi paljon annettavaa myös yliopistomaailmassa.

Itselleni työuran alkutaipale oli erittäin vaativaa aikaa eikä siirtyminen opiskelijan roolista työntekijän rooliin ollut sekään täysin ongelmatonta. Toisaalta myös vaadin itseltäni paljon ja jouduin nopeasti alistumaan tutun lausahduksen edessä: ”Kukaan ei ole seppä syntyessään”. Työelämä on opettanut myös tietynlaista nöyryytymistä, jota on vaikea tarkemmin selittää. Yliopistossa usean vuoden aikana opittu itsellinen vapaus, joka antaa mahdollisuuden välillä uppoutua jopa tietyllä tavalla yhteiskunnasta riippumattomaan tilaan, ei enää päde työelämässä, joten siihen on myös hyvä itseään valmistaa. Ehkä kyse on myös yliopiston teoreettisesta maailmasta, joka ei aina valmista käytännön elämässä kohdattavien ongelmien ratkaisemiseen.

Nykypäivänä työelämässä ja sinne hakeuduttaessa tarvitaan ennakkoluulotonta ja rohkeaa asennetta, sillä työelämän asettamat haasteet ovat vaativia. Eteen voi tulla myös muutto uudelle paikkakunnalle työn perässä. Itselläni on ollut nyt pitkäaikainen määräaikainen työsuhde, joka päättyy aikanaan, ja sen jälkeen on aika hankkia uusi työpaikka. Tällaisissa nykypäivän epätyypillisissä työsuhteissa kannattaa uskoa itseensä, kehittää omaa osaamistaan ja hankkia uusia taitoja. Seikkailijan luonteestakaan ei ole välttämättä haittaa.

Tuire, 33, opinto-ohjaaja

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: Psykologia, sosiaalityö, tiedotusoppi

Suunnitelmat jatko-opiskelupaikastani tein lukiossa abivuonna selaamalla vain Tampereen yliopiston Valintaopasta. Lukioaikana mietin vielä farmasian tai biologian opintoja, mutta monta ehkä mielenkiintoistakin alaa karsiutui sen vuoksi, että en halunnut muuttaa toiselle paikkakunnalle opiskelemaan. Opintopolkuni on tehnyt monta mutkaa, vaikka suoraankin olisi päässyt, jos olisin tiennyt heti lukion jälkeen opinto-ohjaajaksi haluavani.

Pääsin opiskelemaan kasvatustiedettä toisella yrittämällä, välivuoden tein töitä kahvilassa, jossa olin sittemmin myös koko opiskeluaikani töissä. Pääaineeni oli kasvatustiede, ja vuonna 1992 oli vielä koulutusohjelmavaihtoehtona nuorisokasvatuksen koulutusohjelma, joka oli ehdoton valintani hallinnon

ja aikuiskasvatuksen joukosta. Meitä oli pieni ja aktiivinen opiskelijaryhmä samana vuonna aloittamassa, ja koulutusohjelman vetäjänä toimi innostava Maijaliisa Rauste-von Wright.

Sivuaineinani luin psykologiaa, josta on ollut eniten hyötyä työelämässä, sekä tiedotusoppia ja sosiaalityötä. Jälkimmäisestä tein riittävät opinnot, jotta sain myös sosiaalityöntekijän pätevyyden – sitä voi koulumaailmassa työskennellessä tarvita esimerkiksi koulukuraattorin työhön hakiessa. Olin lastensuojelupuolella sosiaalityöntekijäharjoittelussa ja se aika avasi silmiä nuorten erilaisiin elämäntilanteisiin ja taustoihin, jotka näkyvät päivittäisessä koulutyössä. Jälkeenpäin mietittynä olisin tarvinnut psykologian lisäksi jonkun toisen luki-ossa opetettavan aineen pätevyyden eli vähintään 35:n opintoviikon opinnot opetettavassa aineessa, psykologian opettajilla se on usein uskonto, filosofia tai elämäntutkimus.

Työharjoittelussa olin lääninhallituksen nuorisolautakunnassa, joka oli todellinen näköalapaikka kunnissa tehtävään nuorisotyöhön ja käynnissä oleviin projekteihin. Kohokohtana jäi mieleeni silloisen opetusministerin haastattelu lääninhallituksen julkaisemaan kouluille suunnattuun lehteen.

Gradun tekeminen oli minun kohdallani turhan irrallinen osa opiskelua. Järkevästi ajatellen olisi kannattanut valita yksi kiinnostava teema, jota olisi käsitellyt monipuolisesti proseminaarissa ja gradussa. Arvosanojen merkitykseen olen törmännyt vasta nyt, kun olen hakenut opinto-ohjaajaksi pätevyyskoulutukseen ja hakulomakkeessa kysytään pääaineen arvosanaa (tt/ht/et), jotka on pisteytetty eri lailla. Muuten työnhaussa on kysely korkeintaan jokin gradun aiheesta.

Opinto-ohjaajan työssäni lukioon jatkavien opiskelijoiden kanssa mietimme lukion kielivalintoja ja kerron tunneilla, että pääaineesta riippuen korkeakouluopinnoissa kielitaidosta on hyötyä tenttikirjallisuutta lukiessa. Itse en ollut missään vaihto-ohjelmassa ulkomailla opiskelemassa, vaikka se nykyään on yleistä ja suositeltavaakin. Meidän laitoksellamme ensimmäisiä kontakteja alan yliopistoihin solmittiin silloin, kun olin jo valmistumassa. Kielitaitoa olen tarvinnut työelämässä melko harvoin, lähinnä koulujen kansainvälisyysprojekteissa.

Tietotekniikkataitoni joutuivat normaalien tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmien taitojen lisäksi koetukselle puolen vuoden projektityössäni Stakesissa/TTY:ssä, jossa verkkopedagogiikan tiedot ja taidot olivat tarpeen ollessani mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa verkko-opetusmateriaalia sosiaali- ja terveystieteiden täydennyskoulutukseen.

Työmarkkinoita aloin seurata hyvissä ajoin ennen valmistumistani. Opintojeni loppuvaiheessa hain kaupungin nuorisopalvelujen koululaisten iltapäiväkerhon ohjaajaksi ja siinä työssä olin 3 lukukautta samalla muita töitä etsien. Opettajaksi minun ei koskaan pitänyt ryhtyä, mutta työpaikkailmoituksia seurattessani opinto-ohjaajan sijaisuudet alkoivat kiinnostaa.

Ensimmäinen opinto-ohjauksen työpaikkani oli pienehkön kunnan yläasteen ja lukion opinto-ohjaajan äitiysloman vuoden sijaisuus, ja sen vuoden kokemusten myötä päätin, että minusta tulee isona opo. Hain opettajankoulutuslaitoksen opettajan pedagogisiin opintoihin, koska opinto-ohjaajalta vaaditaan aineenopettajan pätevyys, ja onnekseni sisään päästyäni tein pedagogiset opinnot osittain työn ohessa. Opiskelu oli erittäin antoisaa opetusharjoitteluihin. Opiskelijaporukkamme opettajineen yhteiskunnallisten aineiden ryhmässä oli toisiamme tukeva: jotain ryhmän yhteenkuuluvaisuuden tunteesta kertoo sekin, että pidämme vieläkin yhteyttä. Aineenopettajan pätevyyden saatuani olin samassa koulussa vielä toisenkin vuoden sijaisena. Tällä hetkellä olen yksityisessä koulussa opinto-ohjaajana kolmatta lukuvuotta.

Työnhaussani on ollut erikoispiirteenä ehkä se, että olen hakenut työpaikkoja, joihin en ole ollut muodollisesti pätevä. Tämän vuoksi työsuhde on voitu solmia vain määrääjäksi, ja pätevät hakijat ovat aina tietenkin olleet etusijalla. Toisaalta olen ollut tyytyväinen näihin eri kouluissa epäpätevänä työskentelemiini vuosiin, sillä olen saanut arvokasta työkokemusta ja nähnyt erilaisia työyhteisöjä ja oppilaita sekä saanut tukea päätökselleni jäädä koulumaailmaan töihin.

Ensimmäisen opinto-ohjaajansijaisuuteni saamiseen vaikuttaneita tekijöitä voisin näin jälkikäteen mieltä olleen ensinnäkin aktiivinen työnhaku: isojen kaupunkien ulkopuolelta on helpompaa saada töitä myös epäpätevänä, kun hakijoita on vähemmän. Toiseksi, valttinani työhaastattelutilanteessa on ollut graduni, joka sopivasti käsittelee nuorten ammatinvalintaa. Lisäksi olen haastattelussa osoittanut tuntevani opinto-ohjaajan työnkuvaa: tiesin mistä asioista opinto-ohjaaja koulussa vastaa ja osasin vakuuttaa haastattelijat siitä, että työt hoituvat, vaikka paljon olisi tuki opeteltavaakin.

Nykyisen työpaikkani saantiin arvelen vaikuttaneen jo hankittu työkokemus alalta ja hyvät suositukset edellisen koulun rehtorilta. Koulumaailmassa rehtorit tekevät paljon yhteistyötä uusien opettajien palkatessaan. Nyt tavoitteenani on päästä opinto-ohjaajien pätevyyskoulutukseen, jonne olen hakenut jo kaksi kertaa. Tällä kertaa tiedän päässeeni jo haastatteluun asti 356:n hakijan joukosta. Opiskelu jatkuu, jos ei tänä vuonna niin myöhemmin – täytyyhän sitä olla esimerkkinä oppilailleen elinikäisestä oppimisesta.

Työnantajana yksityinen sektori

Aki, 34, projektipäällikkö, KT

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiaalipolitiikka, filosofia, kunnallispolitiikka, järjestötutkimus

Aloitin opintoni Tampereen yliopistossa 1990 kasvatustieteiden tiedekunnassa nuorisotyön tutkinnon parissa. Olin aina haaveillut kasvatusalalla ja varsinkin nuoriso- ja sosiaalityön parissa työskentelystä, eikä mieleni ollut muuttunut, vaikka kaksi aiempaa pyrkimisyrittystä olivat tuloksettomia. Noihin aikoihin yliopiston alempiin tutkintoihin, kuten toimittajan ja nuorisotyön tutkintoihin, oli erittäin vaikeaa päästä sisälle niiden suuren suosion takia – muualla Suomessa ei voinut suorittaa samoja tutkintoja yliopistotasoisina.

Nuorisotyön tutkinnosta jäi minulle erittäin positiivinen kuva sen suhteen, että opinnot sisälsivät paljon kunnallis- ja sosiaalipolitiikan opintoja kasvatustieteen ja erityiskasvatuksen sekä psykologian opintojen lisäksi. Opintoihin sisältyvän sinänsä lyhyen neljän kuukauden harjoittelun aikana pääsin tutustumaan kunnalliseen nuorisotyöhön käytännössä. Tämän lisäksi olin töissä kesälomakausina itäsuomalaisessa lastenkodissa ohjaajana ja sain kokemusta myös kunnallisesta sosiaalityöstä.

Valmistuttuani nuorisotyöntekijäksi (sosionomi) keväällä 1993 jouduin kuitenkin työttömäksi puoleksi vuodeksi, jonka jälkeen sain töitä erityissosiaalityön ohjaajana itäsuomalaisesta kaupungista. Työskenneltyäni reilun vuoden jättäydyin pois töistä neljäksi kuukaudeksi, koska kiinnostukseni kasvatustieteen opintojen jatkamista kohtaan oli kasvanut, osittain työssäni saatujen uusien kokemusten kautta. Päätin valita ensisijaiseksi hakukohteekseni Tampereen yliopiston siellä jo saamieni positiivisten opiskelukokemusten takia ja myös siksi, että tiesin Tampereen yliopiston kasvatustieteen opintojen suuntautuvan yhteiskunnallisesti – Helsingissä ne suuntautuivat enemmän kasvatustieteellisesti – ja mahdollistavan laaja-alaisten sivuaineopintojen joustavan mukaan lukemisen opintoihin.

Minut valittiin kesällä 1995 sekä Tampereen että Helsingin kasvatustieteellisiin tiedekuntiin erittäin korkeilla pistemäärillä, varmaankin myös siksi, että minulla oli jo ennestään varsin paljon kokemusta yliopistojen pääsykokeista

ja tiesin, miten minun kannattaisi pääsykoekysymyksiin vastata. Valitsin opiskelupaikakseni Tampereen, sillä tiesin, että siellä jo suorittamani opinnot otettaisiin joustavasti huomioon uuden tutkinnon osina. Olin ihastunut Tampereeseen myös opiskelu- ja asuinpaikkakuntana.

Opintoni sujuivat nopeasti, joskin tällä kertaa en työskennellyt niiden ohessa kesäisin, sillä soitin tuohon aikoihin kitaraa eräässä tänä päivänä erittäin tunnetussa suomalaisessa rockyhtyeessä ja jo tuolloin kaikki vapaa-aikani kului levyttäessä ja keikkaillessa eri paikkakunnilla. Toisaalta, täysin opintoihin liittymätön vapaa-ajanvietto auttoi varmaankin lieventämään opiskelustressiä, sillä myös opiskelutahtini oli sangen kova: 60-80 opintoviikkoa vuodessa.

Suoritin paljon sivuaineopintoja varsinkin sosiaalipolitiikan alueelta, mutta ensisijaisen tärkeänä näen sen, että toisin kuin suurin osa opiskelukavereistani, valitsin johdonmukaisesti ”epämuodikkaita” kursseja, kuten koulutuspolitiikan, kehitysmaatutkimuksen ja vertailevan kasvatustieteen opintoja. Voi sanoa, että innostuttuani tutkiskelemaan mainittuja aloja myös erikois-
tuin opinnoissani niiden suuntaisesti.

Osasyynä valintaani oli myös se, että tiesin, ettei Suomessa ole kovin laajaa sellaisten alan ammattilaisten tarjontaa, joilla olisi myös koulutuspolitiikkaan ja vertailevaan tutkimukseen liittyvää koulutusta. Halusin myös varmistaa itselleni mahdollisuuden hakea myöhemmin töitä mahdollisimman laajasta kirjosta erilaisia vaihtoehtoja. Tiedekuntamme opiskelijat suuntautuivat puolestaan massoittain aikuis- ja opettajankoulutuksen opintoihin, mikä oli sikäli ymmärrettävää, että myös noilta aloilta valmistuvat työllistyivät varsin hyvin. Noihin aikoihin suuri osa vuosikurssilaisistamme suoritti myös muodikkaita viestinnän opintoja, vaikka maassamme valmistui vuosittain tuhansia opiskelijoita, jotka olivat valinneet samoin. Toisaalta, koulutus- ja työllistymistutkimukset osoittavat, ettei sivuainevalinnoilla ole juuri mitään tekemistä työllistymisen kanssa, vaan työllistyminen liittyy enemmänkin hakijan henkilökohtaisiin todennettavissa oleviin ominaisuuksiin.

Osallistuin graduseminaariin ensimmäisen kerran keväällä 1997, mutta kesti muutaman kuukauden ennen kuin olin identifoinut itseäni kiinnostavan aiheen tutkimukselleni. En valinnut aiheitani juurikaan työelämänäkö-
kulmasta, vaan siksi, että olin tutustunut kansainvälisten organisaatioiden, kuten EU:n, koulutuspolitiikkaan aiemmin suorittamillani kursseilla. Lopulta päädyin tutkimaan EU:n opiskelijavaihtoa eurooppalaisen identiteetin käsitteen kautta.

Graduni vielä ollessa kesken minulle tarjottiin tutkijan paikkaa kasvatustieteiden tiedekunnassa siten, että voisin työskennellä päätoimisesti väitöskirjani parissa kolme vuotta normaalin neljän vuoden sijaan. Syynä siihen, että paikkaa tarjottiin juuri minulle oli se, että olin osoittanut edeltävissä opinnoissani olevani todella kiinnostunut koulutuspolitiikasta ja kuin sattumalta opetusministeriö oli pyytänyt erästä laitoksen professoria organisoimaan aiheesta tutkimuksen. Tästä huolimatta minun tuli laatia sellainen tutkimussuunnitelma, että tiedekunta voisi sen hyväksyä. Väitöskirjatutkimuksen lisäksi minun tuli suorittaa täydentäviä opintoja, mistä johtuen pääaineeni eli kasvatustieteen (erityisesti koulutuspolitiikka) jatko-opintojen lisäksi päätin suorittaa sivulaudaturin sosiaalipolitiikasta.

Kokemukseni suomalaisesta tutkijakoulusta eli järjestelmästä, joka mahdollistaa palkallisen ja päätoimisen jatko-opiskelun, olivat erittäin positiivisia, sillä tutkijat joutuivat esittelemään omaa työtään jatkuvasti sekä oman väitöskirjaseminaarinsa osallistujille että kansallisen saman alan tutkijoiden muodostaman verkoston edustajille. Opintojen eteneminen tapahtui nopeasti varsinkin siksi, että säännölliset paikalliset ja kansalliset tapaamiset muiden seminaarilaisten kanssa kannustivat edistymään työssä. Tutkijakoulun edellyttämä itsenäisyys oman työn tekemisessä tuntui myös sopivan minulle hyvin.

Tutkinnon suorittamiseen meni lopulta puoli vuotta ylimääräistä aikaa, varsinkin siksi, että olin tuosta kolmesta ja puolesta vuodesta vierailevana tutkijana kuuluisassa saksalaisessa yliopistossa EU:n tutkimushankkeessa reilun vuoden 50%:n työsopimuksella. Kaikesta huolimatta työskentely ulkomailla oli hyvin hedelmällistä, sillä loin paljon kontakteja ympäri maailmaa tuona aikana. Kaiken ohessa löysin myös tulevan vaimoni väitöskirjaan liittyvien kansainvälisten työ- ja opintomatkojen ansiosta. Muutin pian Saksasta palattuani vaimoni kotimaahan viimeistelemään loput väitöskirjastani. Väittelin tohtoriksi kesällä 2002.

Neljä kuukautta ennen väitöstilaisuuttani opetushallituksen osittain omistama tunnettu konsulttifirma tarjosi minulle töitä projektiasiantuntijana, jonka päätoimisena tehtävänä on valmistella tarjouksia kansainvälisille rahoittajille (EU, Maailmanpankki, Aasian kehityspankki jne.) sekä osallistua voitettujen projektien hallintoon. Väitöskirjani auttoi työllistymisessä siltä osin, että minulla katsottiin olevan alaan sopivaa koulutusta. Osasyynä olivat myös saamani suositukset Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitokselta. Myöhemmin minut ylennettiin projektipäälliköksi firman omistajapohjan vaihduttua alkuvuodesta 2003.

On kuitenkin huomattavaa, että suurin osa edes koulutusalan konsulttibisneksessä työskentelevistä ei ole suinkaan suorittanut opintoja kasvatustieteen parissa tai tehnyt väitöskirjaa yleensäkään miltään alalta. Konsultointialalla tärkeimpinä valintakriteereinä ovat henkilön luontaiset ominaisuudet, kuten kieli- ja neuvottelutaito sekä projektihallinnon tuntemus. Tietotekniikan perustaidot on myös syytä olla hallussa, sillä tarjousten tekemisessä ja projektien hallinnoinnissa on paljon sellaisia piirteitä, että ainakin tekstin käsittely- ja taulukkolaskentataidot tai ainakin niiden perusteet täytyy olla hallussa. Talouselämän tuntemus ja mahdollisesti taloustieteen opinnot ovat myös hakijan etuna, sillä varsinkin projektipäällikön ja projektiasiantuntijan työtehtävissä joutuu seuraamaan talouselämän kehittymistä, valitsemaan kilpailukykyisiä partnereita, laatimaan tarjous- ja projektihallinnan budjetit, laskemaan katelaskelmia ja niin edelleen. Työhön haluavan on myös syytä olla varautunut matkustelemaan eri puolilla maailmaa usein parin päivän varoitusaikalla.

Yhteenvedona voisi sanoa, että kasvatustieteen opintoni ja varsinkin suuntautumiseni opinnoissa ovat auttaneet varsin paljon koulutusalan projektien sisältöjen hallinnassa, mutta en suosittelisi alaa ensisijaisena haaveena kenelle tahansa vastavalmistuvalla kasvatustieteen maisterille, sillä suurin osa työtehtävistä ei liity kasvatustieteen taustakoulutukseen juuri lainkaan. Lisäksi mahdollisuudet työllistyä tällä alalla ovat nykyisin todella huonot ja ne huononevat näillä näkymin koko ajan. Lisäksi ne, joita kiinnostavat asiantuntijatehtävät esimerkiksi kehitysmaissa, eivät todennäköisesti voi työllistyä konsulttifirman kautta muualle kuin kotitoimistoon ilman mittavaa työelämäkokemusta (esimerkiksi 15 vuotta työkokemusta kehitysmaista vastaavasta työstä).

Konsulttifirmat joutuvat projekteista kilpaillessaan tarjoamaan kentälle vain parhaita kandidaatteja heidän kotimaastaan huolimatta – alalla ei ole mitään ”suosi suomalaista” -logiikkaa. Kansainvälisiin konsultointitehtäviin haluvien vastavalmistuneiden maisterien kannattaa yrittää sen sijaan hakea ulkoministeriön ”junior”- tai harjoittelijatoihin, jossa he saavat työkokemusta kokeneiden konsulttien apulaisina. Vastaavasti erilaiset vapaaehtoistyötä tekevät kansalaisjärjestöt voivat tarjota tähän mahdollisuuksia.

Jarkko, 32, freelance-kouluttaja

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiaalipolitiikka, nuorisotyö, kunnallisala

Tarinani opintojen alkamisesta tähän hetkeen on ollut hyvin värikäs ja rönsyilevä, niin ainakin haluan sen nähdä. Vuonna 1992 nuori jalkapalloileva poika päätti hakea Tampereen yliopistoon silloiseen opetusjaostoon opiskelemaan nuorisotyötä. Päätös ei ollut kovinkaan tietoinen, vaan siihen vaikutti ystävän opiskelu samassa paikassa ja halu toimia tulevaisuudessa ihmisten parissa.

Ensimmäiset vuodet menivät nopeasti tiiviin opiskelun, mutta myös erittäin aktiivisen sosiaalisen elämän merkeissä. Aktiivisuus sosiaalisessa elämässä tulee olemaan tarinani yksi punaisista langoista. Haluan nähdä tarinani tietynlaisena vastalauseena opiskeluissa nykyisin painotettavalle niin sanotulle tehokkuusajattelulle. Neljä vuotta kului nopeasti alemman korkeakoulututkinnon suorittamisessa. Näihin vuosiin sisältyi aktiivisen opiskelun lisäksi ainejärjestötoimintaa, yliopistoliikuntaa ja tanssiravintolakulttuuria. Kaikki edellä mainitut oivalliset ihmisten kohtaamiseen soveltuvat paikat ovat aukaisseet minulle ovia, joiden taakse kurkistaminen on myöhemmin aukaissut jälleen uusia ovia elämässäni.

Ovi on hyvä metafora kuvaamaan omaa ammatillista kehittymistäni. Minulla ei ollut opiskeluaikana selkeää näkemystä siitä, millaista työtä haluaisin tehdä. Avoin mieli ja rohkeus hyppäämiseen ilman pohjan näkymistä ovat olleet eräitä avaintekijöitä oman paikkani löytymisessä työmarkkinoilla.

Kandityön valmistumista vauhdittivat kirjoituspöydän laatikossa odottavat lentoliput. Olin päättänyt lähteä valmistumisen jälkeen harrastusten johdattamana puoleksi vuodeksi Brasiliaan. Matkan seurauksena sain valtavasti kokemuksia, jotka avarsivat näkemyksiäni ennen kaikkea siitä, millaisia seurauksia yhteiskunnallisella eriarvoisuudella voi pahimmillaan olla. Kotiin palatessani vanha sanonta osoittautui todeksi: joskus täytyy katsoa kauas pystyäkseen näkemään lähelle. Lisäksi matkalaukussa oli portugalilaisen kielen taito, josta on ollut työmarkkinoilla suuri hyöty.

Minulla oli siis yhteiskuntatieteiden kandidaatin paperit taskussa, mukava rusketus ja valtavan suuri ammatillisen identiteetin kriisi. Haluanko todellakin tehdä nuorisotyötä? Tässäkö tämä nyt on? Kävin akateemisten työvoimapalvelussa ja mietin alan vaihtoa. Nyt jälkeinpäin asiaa miettiessäni sain

heiltä oikeaa kannustusta etsiä erilaisia vaihtoehtoja hyödyntää tutkintoani. Aikuisten maailma pelotti, ja kun töitä ei ollut näköpiirissä, hain erityistapauksena lukemaan kasvatustiedettä ja pääsin sisään. Sain mukavasti korvattua sivuaineet ja osan pääaineopinnoista, joten kasvatustieteen opiskelut lähtivät vauhdilla liikkeelle. Samana syksynä ystäväni tiedotti minulle Punaisen Ristin koulutuksesta, jonka kautta olisi mahdollisuus päästä töihin kouluttajaksi nuorille työttömille suunnattuun projektiin. Samaan aikaan kasvatustieteen opiskelujen alkamisen kanssa pääsin töihin erittäin haastavaan, mutta mielenkiintoiseen ja opiskelurytmiin sopivaan työhön.

Menin jo ensimmäisenä vuotena mukaan graduryhmään ja aloin miettiä aiheita. Juuri aloittamani työ tuntui mielekkäältä tutkimuskohteelta, vaikka ideat olivat siinä vaiheessa hyvin hajanaisia. Tässä opintojen vaiheessa oma ammatillinen identiteettini alkoi muodostua, ja opinnoista alkoi tulla mielekkäämpiä. Aloin liittää opiskeltavia asioita omaan todellisuuteeni. Tämän linkin puuttuminen voi olla monelle aloittavalle opiskelijalle suuri oppimista hidastava tai peräti estävä tekijä. Jos opiskelija ei tiedä miksi hän opiskelee tiettyä opintokokonaisuutta tai sen osaa, voi opiskelujen merkityksettömyys aiheuttaa ongelmia. Suosittelisin oman ajattelun kehittyessä asettamaan kriittisiä kysymyksiä itselleen opintojen merkityksestä ja myös toimimaan haluttuun suuntaan. Omalla kohdallani tämä tarkoitti sitä, että pyrin valitsemaan sellaisia opintoja, jotka tukisivat työtäni ja sen myötä myös graduani. Luin pitkänä sivuaineena sosiaalipolitiikkaa, josta olin hyvin innostunut, koska se liitti ajatukseni kasvatuksesta ja koulutuksesta yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Suuri ammatilliseen tulevaisuuteeni vaikuttanut tekijä oli lukuvuosi 1998–1999, jonka vietin Sevillan yliopistossa Espanjassa Erasmus-vaihdossa. Osa- sin jo puhua portugalia, ja niin espanjan oppiminen ei ollut suunnattoman vaikeaa, vaikka se teettikin paljon töitä. Kielitaidon lisääminen oli toisaalta yksi tavoitteeni. Sain Suomessa eräältä opettajaltani vinkkejä siitä, mitä minun kannattaisi opiskella. Näin matkani sai hyvän alustuksen. Vuosi vieraassa kulttuurissa niin monen uuden asian kanssa ei tietenkään ole yksinkertainen ja helppo asia. Vaihtoaikaani sisältyi luonnollisesti iloa ja surua, mutta ennen kaikkea tärkeitä kokemuksia. Opiskelin tiiviisti innostavassa ilmapiirissä ja osana opintoja olin myös työharjoittelussa. Opinnoista sain hyvin opintoviikkoja sekä ammatillista kompetenssia, jolla on ollut suuri merkitys tämän hetkisiin töihini. Lisäksi espanjan kieli on vaikuttanut suoraan työllistymiseeni.

Palattuani kotiin minulla oli taas mukava rusketus, mutta tällä kertaa vahvistunut ammatillinen identiteetti. Opintoni olivat enää gradua vaille valmiit.

Samaan aikaan opintojen kanssa tekemäni työ aiheutti sen, että olin jäädä yhdeksi niistä monista ”gradua vaille valmiiksi” maistereiksi. Vaikka tein graduani liittyen omaan työhöni nuorten työttömien parissa, ei päätöksellinen kirjoittamiselle omistautuminen ottanut onnistuakseen. 2001 jouluna päätin, että maaliskuun loppuun mennessä gradu on valmis. Toukokuussa 2002 kävelin maisterin paperit taskussa yhdelle hyvin ansaitulle oluelle.

Työelämään siirtyminen tapahtui kohdallani vaihteittain jo opiskelujen aikana. Tottakai ennen oman alan töitä olin tehnyt monenlaisia hommia ikkunoiden pesusta kahvilatyöhön. Kaikilla näillä kokemuksilla on ollut oma merkityksensä, jos ei muuten niin kertomassa CV:ssä siitä, että olen ollut aktiivinen työelämässä. Tällä hetkellä olen freelance-kouluttaja, joka tarkoittaa sitä, että teen koulutusalan töitä usealle eri taholle. Olen päätenyt tähän ammatilliseen tilanteeseen muun muassa Punaisen Ristin projektin kautta. Sain siitä arvokasta kokemusta ja ammattitaitoa erittäin haastavan kohderyhmän kanssa työskennellessäni. Jo opiskelujen loppuvaiheessa vedin myös yksittäisiä koulutuksia erityisesti sosiaalialan ammattikorkeakouluissa sekä sosiaalialan järjestöille. Aihepiiri liittyi Sevillan opiskeluihini sekä gradussa käsittelemiini teemoihin. Muutamat ensimmäiset itsenäiset koulutuskeikat sain minut tunteville ihmisiltä. Sosiaalinen verkostoni oli jo siinä vaiheessa varsin laaja.

Projekti, missä olin työskennellyt pitkään, alkoi hiipua vuonna 2001. Päätimme siinä työskentelevien kouluttajakollegoiden kanssa tehdä asialle jotain. Kokoonnuimme yhteisestä tulevaisuudesta kiinnostuneiden kollegoiden ja muutamien vanhojen opiskelukavereiden kanssa yhteen ja mietimme, miten voisimme hyödyntää laaja-alaisia kokemuksiamme ja verkostojamme. Päädyimme muutamien mutkien kautta perustamaan kahdeksan hengen osuuskuntamuotoisen koulutusyrityksen (ks. www.aretai.org). Osuuskunta oli helppo perustaa, eikä se vaatinut suurta taloudellista panostusta. Lisäksi se mahdollisti varsin joustavan osallistumisen. Meille kaikille osuuskunnasta tuli alkuvaiheessa yksi työllistymisen kanava muiden töiden ohella. Itse aloin tehdä yrityksemme kautta koulutuksia, joita olin tehnyt siihen saakka yksityishenkilönä.

Selkeää hyötyä yrityksestä yksityishenkilönä toimimiseen verrattuna on ollut se, että kouluttaminen ja ennen kaikkea markkinointi on asiakkaiden silmissä paljon vakavammin otettavaa. Toinen hyvin tärkeä tekijä on työyhteisö, jossa pystymme kehittämään koulutuksiamme ja saamaan tukea työllemme. Tällä hetkellä toimimme kolmatta vuotta, ja osalle meistä osuuskunnasta on tullut

pääasiallinen työllistäjä. Toimintamme on käynnistynyt pikku hiljaa, mutta koko ajan laajentuen. Tähän mennessä olemme työllistyneet lähes pelkästään laajan verkostomme kautta, mikä kuvaa hyvin aktiivisen sosiaalisen toiminnan merkitystä.

Osuuskuntamme lisäksi toinen pääasiallinen työllistäjäni on ollut CIMO, Kansainvälisen henkilövaihdon keskus. Olen toiminut kouluttajana heidän järjestämässään koulutuksissa. Näiden töiden kautta olen päässyt mukaan EU:n Nuoriso-ohjelman kansainvälisiin koulutustöihin, joihin pääsemisessä tärkeinä tekijöinä ovat olleet monipuolinen kielitaito sekä opiskelujen aikana hankkimani kansainvälinen kokemus.

Olen kertomuksessani puhunut paljon sosiaalisen verkoston merkityksestä työllistymisessä, mutta hyvin tärkeää on myös omien mielenkiinnon kohteiden selkeyttäminen ja itsensä kehittäminen. Yliopisto-opiskelujen ohella olen käynyt vuoden mittaisen yhteisöteatteri- ja draamakoulutuksen, jolla on ollut suuri merkitys koulutustyössäni käyttämiin menetelmiin sekä oppimisen filosofiaan liittyviin kysymyksiin. Lähitulevaisuudessa ryhdymme tarjoamaan osuuskuntamme kautta työnohjausta sosiaali-, nuoriso- ja kasvatustieteiden ammattilaisille, mitä varten käyn tällä hetkellä 2,5 vuoden työnohjaajakoulutusta.

Yhteenvedona voisin sanoa, että oma ammatillinen polkuni ei ole ollut kaikkein perinteisin. Toisaalta juuri opintojaan aloittavan opiskelijan on syytä pitää mieli avoimena ja nähdä oma ammatillinen tulevaisuutensa avoimena. Kasvatustieteen maisterin papereilla on oma merkityksensä työllistymisessä, mutta vielä enemmän merkitystä on sillä mitä niiden saamiseksi on tehnyt sekä luentosaleissa, kirjastossa että opintojen ulkopuolella. Tärkeää on pyrkiä itse osallistumaan oman elämänsä ja opintojensa muokkaamiseen. Aina silloin tällöin on hyvä kysyä itseltään, miksi opiskelen kasvatustiedettä. Mitä pikemmin pystyt vastaamaan itsellesi tuohon kysymykseen – ja on vastaus mikä tahansa – olet jo hyvin pitkällä.

Pauliina, 27, henkilöstönkehityskoordinaattori

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: psykologia, sosiologia, tiedotusoppi, naistutkimus,
yrityksen hallinto

Lukiassa uravalintaa miettiessäni kasvatustiede alkoi kiinnostaa, ja välivuoden aikana suoritin avoimessa yliopistossa kasvatustieteen appron. Se vahvisti käsitystäni siitä, että kasvatustiede vastaa kiinnostuksen kohteitani: ihmisyyttä ja oppimista. Mielikuvaa siitä, mihin työelämässä voisin suunnata, ei minulla vielä tuossa vaiheessa ollut. Tiesin vain sen, että luokanopettajan työt eivät tuntuneet omalta, ja päädyinkin kasvatustieteiden tieteenalaohjelmaan. Pääaineeni antaa varmasti hyvät valmiudet työskennellä henkilöstön kehittämisen parissa, jossa oppimisen prosessien ymmärtäminen on tärkeää. Nykyiseen tehtävääni ei varsinaisesti haettu kasvatustieteilijää, mutta uskon pääaineen olleen ratkaiseva tekijä sille, että olen edelleen tässä tehtävässä.

Jälkiviisaana olisin opiskellut enemmän yrityksen hallintoa, kieliä sekä tietotekniikkaa. Näissä olen tietojani joutunut eniten töiden ohessa kehittämään. Mitään en olisi jättänyt opiskelematta, koska useat sivuaineet mahdollistavat poikkitieteellisen ja laajan kokonaiskäsityksen. Olen saanut työssäni hyödyntää muun muassa tiedotusoppia sisäisessä viestinnässä ja psykologiaa arkipäivässä. Sosiologia on antanut yhteiskunnallista näkökulmaa, naistutkimus puolestaan ymmärrystä piilevistä merkitysjärjestelmistä. Nämä eivät ole mitään konkreettisia yksittäisiä taitoja, vaan yleisesti ymmärrystä ja valmiuksia käsitellä ja etsiä tietoa, analysoida ja kehittää uutta.

Kielitaitoa olisi pitänyt kehittää enemmän, ja jälkiviisaana se harkittu vaihtoon lähtö olisi pitänyt toteuttaa! Nyt kielen opiskeluun täytyy satsata enemmän työn ohessa. Tietotekniikkataitoni olivat kohtalaiset, ja tekemällä olen oppinut sen mitä työssä tarvitsen. Kurseille pääsen tarvittaessa. Opiskeluaikainen tietotekniikan peruskurssi oli kuitenkin hyödyllinen ja tietotekniikasta olisi ollut hyvä tehdä enemmänkin opintoja.

Ainejärjestössämme toimin muun muassa ympäristövastaavana sekä olin käynnistämässä verkkolehteämme. Niistä opeista on ollut todella paljon hyötyä ja ne ovat varmasti hyvänä lisänä CV:ssä. Lisäksi jäi mukavia muistoja ja käytännön kokemusta esimerkiksi tapahtumien järjestämisestä.

Graduni ei liittynyt työelämään, vaan käsitteli laajemmin minuuden kehittymistä ja oppimista. Se oli jo hyvässä vauhdissa, kun aloitin työni, joten varsinaisesti niistä ei ollut hyötyä toisilleen. Työmarkkinoista otin selvää opiskeluaikani hakiessani alan kesätöitä. Myös erilaiset rekrytointitapahtumat ja yrityspäivät olivat todella antoisia. Alaa edustavien kanssa keskustellessa sain ymmärrystä siitä, mitä tietoja ja taitoja työssä tarvitaan. Työuramahdollisuudet konkretisoituivat. Siten valitsin muun muassa yrityksen hallinnon sivuaineekseni.

Työnhaussa pärjää aktiivisuudella, oman osaamisen selkeällä myymisellä ja positiivisuudella. Minulle työharjoittelu avasi oven ensimmäiseen ja samalla nykyiseen työpaikkaani. Paikka ei ollut avoimesti haussa, vaan kuulin siitä tultulta, joka työskenteli tuolloin samaisessa yrityksessä. Projekti, jossa harjoittelun suoritin, jatkui, ja työtehtäväni ovat sen jälkeen laajentuneet ja tehtäväni on vakinaistettu. Henkilösuhteiden lisäksi harjoittelupaikan saantiin uskoisin vaikuttaneen tehtävään sopivat pää- ja sivuainevalinnat, opintomenestys sekä kokemus luottamustehtävistä. Siihen, että sain jäädä kyseiseen tehtävään, vaikuttivat ilmeisesti sopivat henkilökohtaiset ominaisuudet ja kyvykkyys hoitaa tehtäviä; sopivasti malttia, sisukkuutta ja kykyä hallita laajoja kokonaisuuksia sekä sietää keskeneräisyyttä ja epävarmuutta. Tärkeintä lienee aito kiinnostus ihmisiin sekä organisaation kehittämiseen. ”Työ tekijäänsä opettaa” pitää kyllä todella paikkaansa. Käytännön tehtävissä, näiden yli kolmen vuoden aikana, olen oppinut jo varmasti enemmän kuin opiskeluaikana yhteensä.

Korkeakouluopiskelunkin tulisi olla työelämälähtoisempää. Teoriasta tinkimättä voisi mukaan lisätä konkretiaa. Paremman käsityksen työelämästä saisi esimerkiksi projektien kautta, joita voisi hyvinkin sisällyttää opiskeluun. Yritykset ja organisaatiot voisivat vaikka tilata opiskelijoilta erilaisia töitä (koulutussuunnittelu, uudenlaisten oppimisympäristöjen luominen, organisaation kehittämisprojektin suunnittelu jne.). Ryhmätyöt ja esseet olivat liian pitkälti kirjojen kopiointia. Tiedot pitäisi myös linkittää käytäntöön. Lisäarvoa toisi se, että töistä olisi hyötyä muillekin tahoille.

Raija, 35, koulutuskonsultti

pääaine: kasvatustiede

sivuaineet: yrityksen hallinto, sosiaalipsykologia, aikuiskasvatus

Olen 35-vuotias kasvatustieteiden maisteri Pirkkalasta. Työskentelen tällä hetkellä suuren tietotekniikkayrityksen henkilöstökoulutuksista vastaavassa yksikössä konsulttina. Vastaan yhtymän projektihallinnan, toimittaja- ja alihankkijayhteistyön sekä tuotekehitysprosessien osaamisratkaisujen budjetoinnista, räätälöinnistä ja toteuttamisen koordinoinnista Euroopassa. Kirjaan seuraavassa paloja omasta opiskelu- ja työurastani. Toivon, että niistä on sinulle apua, kun mietit omaa uravalintaasi kasvatustieteiden ja koulutusasioiden pariin.

Harrastin lapsena ja nuorena monipuolisesti liikuntaa ja yläasteelta päästesäni olin varma, että minusta tulee aikanaan liikunnanopettaja. Lahdessa lukiota käydessäni ajatukseni muuttui liikunnanohjaajan ja fysioterapeutin ammattien kautta ”johonkin muuhun koulutuspuolen hommaan”. Silloinen leipiintynyt liikunnanopettajani vei hohdon siitä ammatista. Olin myös arka ja hyvin epävarma esiintyjä, joten opettajan ammatti epäilytti senkin takia. Ajattelin, että koulutussuunnittelussa minun ei tarvitse esiintyä luokan tai salin edessä, mutta saan silti työskennellä oppimisen ja koulutuksen parissa. Tampereen yliopiston pääsykokeisiin lukemisen ratkaisi se, että silloinen poikaystäväni, nykyinen mieheni, oli saanut opiskelupaikan Tampereen teknillisessä yliopistossa.

Aloitin opiskeluni syksyllä 1987. Kasvatustiede ja aikuiskasvatus olivat silloin omia pääaineitaan. Minun pääaineeni oli kasvatustiede. Opintojen edetessä valitsin silloisista vaihtoehdoista koulutuksen hallinnon, suunnittelun ja tutkimuksen koulutusohjelman. Kursseihin sisältyneet erilaiset vierailut ja vierailijat kasvatusalan tehtävistä auttoivat luomaan monipuolista kuvaa oman opiskelualan tehtäväkentästä. Minun toiveeni jo opintojen alkuvaiheessa oli päästä valmistuttuani yksityiselle sektorille töihin, joten valinnaisten kasvatustieteen opintojen joukosta poimin henkilöstöhallinnon tehtäviin valmentavia kursseja. Pyrin myös sivuainevalinnoilla kokoamaan sopivaa palettia yritysten henkilöstökoulutuksen toimikentälle. Luin osana tutkintoani yrityksen hallinnon ja sosiaalipsykologian 35 opintoviikon kokonaisuudet. Näiden lisäksi otin yksittäisiä kursseja tiedotusopista ja tietojenkäsittelystä, jonka hyödyntäminen oli silloin vielä aivan lapsenkengissä nykypäivään verrattuna.

Suoritin opintojeni kuluessa kahtena kesänä oman alan työharjoittelua. Ensimmäisenä kesänä työskentelin Helsingin yliopiston täydennyskoulutusyksikössä Lahdessa. Tehtävät olivat mukavan monipuolisia ja pääsin näkemään koulutussuunnittelijan arkea ja juhlaa hyvin läheltä sekä isojen konferenssien, monimuoto-opintokokonaisuuksien että pienryhmäkoulutusten suunnittelun, markkinoinnin ja käytännön organisoinnin kautta. Ohjaajani oli hyvä kokonaiskuvan maalaaja ja harjoittelu aika siten erittäin antoisa. Toisen kerran harjoittelin Tampereen kouluvirastossa. Sinä kesänä näin viraston eri osien toimintaa kattavasti muun muassa auttamalla oppilassennusteiden ja koulupiirijakojen laskennassa, keräämällä aineistoa koulupsykologin selvitystyöhön ja vastaamalla oppilaskonserttien järjestelyistä.

Ennen omaan alaani liittyviä kesätöitä olin viettänyt monta kesää konttori-, tehdas- ja puutarhatöissä. Niissä oppi tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja kantamaan vastuuta omasta tai työtiimin tehtävästä. Näkisinkin, että monipuolisella työkokemuksella – myös lyhyillä ja epärelevanteilta tuntuvillakin töillä – on suuri painoarvo, kun työnantaja hakee uutta työntekijää. Nykyään tehtävät ovat monipuolisia ja muutokset jokapäiväisiä, joten joustavuutta ja kykyä selviytyä erilaisista muutoksista tarvitaan. Elämäkokemus, harrastukset ja työhistoria auttavat näiden taitojen kartuttamisessa.

Opinnäytetyöni tein yhdessä kurssikaverini kanssa viimeisen opiskeluvuoden aikana. Toiveemme oli tehdä gradu jonkin yrityksen tarpeisiin ja saada hyvässä lykyssä pientä korvaustakin työstämme. Kurssikaverini suhteilla saimme tilaustyön yhteen tamperelaiseen teollisuusyritykseen. Yrityksen henkilöstövästaaavan kanssa yhdessä päädyimme perehdyttämistä koskevaan aiheeseen. Tutkimme heidän perehdyttämismenetelmiään ja -käytäntöjään yritykseen sosiaaliturman välityksellä. Empiirisen tutkimusaineiston keräsimme haastattelemalla avainhenkilöitä ja kyselemällä lomakkeella uudehkoilta työntekijöiltä. Koko graduntekoprosessi lisäsi itsevarmuuttani omasta osaamisestani ja siitä, että olen valinnut minulle sopivan alan. Tähän aihepiiriin tutustumisesta on ollut suuri hyöty aiemmissa työtehtävissäni.

Valmistuin kevättalvella 1992 melkoisen laman keskelle. Henkilöstökoulutus oli valtaosassa yrityksiä jäissä ja erilaiset koulutuksentarjoajat ongelmissa. Päätimme mieheni kanssa, että siinä työmarkkinatilanteessa on sopiva aika perustaa perhettä. Saimme kaksi lasta ja vietin kolme vuotta kotona toisenlaisissa kasvatustehtävissä. Uskon, että tuo aika on ollut paras valmennuskurssini työelämään. Mikään ei opeta joustavuutta, järjestelmällisyyttä, kärsivällisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja monia muita tärkeitä ja työelämän arvostamia asioita niin hyvin kuin lasten kasvatusta.

Kotona vietetyn ajan kuluessa pidin itseäni kiinni työelämän eteenpäinmenossa. Kävin muun muassa lyhyitä sähköpostinkäytön, taulukkolaskennan, ohjelmoinnin ja englannin kursseja ja suoritin aikuiskasvatuksen approbaturin kesäyliopistossa. Niistä oli varmasti apua töitä hakiessani, koska muun muassa sähköpostin käyttö ja internet eivät vielä silloin olleet kaikille tuttuja. Kun äitiyslomani nuorimmaisen lapseni kanssa päättyi, lähdin tarmokkaana työnhakukurssille ja kävin lyhyen yrittäjäyryskurssin. Pari kuukautta myöhemmin minua onnisti päästä takaisin yliopiston helmoihin ja töihin omaan tiedekuntaan. Aluksi sain paikan osa-aikaisena amanuenssina kasvatustieteiden laitoksella. Sen jälkeen työskentelin tiedekunnan opetuksen ja koulutuksen kehitysprojekteissa koulutussihteerin tehtävissä ja puoli vuotta opintosihteerin sijaisena. Se työ oli haasteellinen ja mielenkiintoinen. Siinä sain tulikas-teeni vastuullisiin ja monipuolisiin koulutuspuolen tehtäviin.

Nykyisen työnantajan palvelukseen siirryin kuusi vuotta sitten. Suurin syy työpaikan vaihtoon oli työsuhteen vakituisuus. Pääsin aluksi yhden Tampereella toimineen yksikön koulutusassistentiksi ja siitä nopeasti koulutussuunnittelijaksi. Alkuun vastasin paikallisen yksikön perehdytystoiminnoista ja sisäisten kurssien järjestelyistä vauhdikkaasti kasvavassa organisaatiossa. Vastuualueeni laajeni niin sisällöltään kuin vastuulla olevan henkilöstön määrältään. Erinäisten organisaatiomuutosten ja tehtäväjakojen myötä olen saanut kokemusta muun muassa esimies-alaiskeskustelukulttuuriin kouluttamisesta, tutortoiminnan pyörittämisestä, työilmapiiriarvioiden konsultoimisesta ja tiimikehitysmittareiden käyttämisestä sekä näihin liittyvien kehitystilaisuuksien vetämisestä.

Näihin kaikkiin talossa käytössä oleviin menetelmiin ja prosesseihin olen saanut pätevän ohjauksen ja koulutuksen. Olen osallistunut kymmeneen sisäisiin ja muutamiin talon ulkopuolisiin koulutuksiin ja työpajoihin, joista olen ammentanut tietoja ja taitoja suoriutuakseni alati muuttuvissa haasteissa. Hyvänä pohjana ovat ilman muuta toimineet yliopisto-opinnot ja erityisesti opiskelun mukanaan tuoma kokonaisnäkemys ja viitekehys. Insinöörivaltaisessa organisaatiossa moni minulle itsestään selvältä tuntuva asia onkin ollut muille uusi ja erilaisia näkökulmia avaava. Tällaiset tilanteet tuovat pieniä tyytyväisydentunteita omasta osaamisesta ja oman tehtävän ja roolin merkityksestä. Ilman niitä kokemuksia oma työ ei tuntuisi motivoivalta ja mielekkäältä.

Noin neljä vuotta sitten ajauduin erään paikallisen yksikön tiimiin. Vastasin sinä aikana kollegani kanssa tuhatpäisessä organisaatiossa niin pitkän tähtäimen kehittämisstrategioiden työstämisestä, puolivuositaisesta koulutustar-

peiden kartoituksesta ja analysoinnista kuin nopeatempoisesta uusien koulutusratkaisujen rakentamisesta yhdessä yksikön johdon ja esimiesten kanssa. Tuona aikana tehtäväni keskittyivät voimakkaasti teknisen osaamisen kehittämiseen aiemman ”pehmopuolen” sijaan.

Viimeiset kaksi vuotta olen työskennellyt lähestulkoon samoissa tehtävissä yrityksen Euroopan koulutustoiminnoista vastaavassa yksikössä. Vastuualueeni tekniseen osaamiseen linkittyvillä alueilla on jo osin muuttunut, mutta tehtäväkenttä on pysynyt. Tavallinen päiväni sisältää muun muassa esimiesten ja yksittäisten työntekijöiden neuvontaa koulutusratkaisujen viidakossa, uusien kurssien aikataulusuunnittelua ja budjetointia sekä olemassaolevien koulutusratkaisujen räätälöintiä tiettyjen ryhmien erityistarpeisiin. Omien osaamisalueiden koulutustarpeiden analysointi ja lisäselvitykset ovat olennaisia osia tehtäviäni.

Mitä suurimmassa määrin työni on yhteistyötä ja linkkinä toimimista esimiesten suunnitelmien, henkilöstön tarpeiden, koulutustoimittajien tarjonnan ja käytännön järjestelyistä vastaavien ja niitä tukevien tahojen kanssa. Tärkeitä taitoja ovat konsultointitaidot, projektinhallintaosaaminen sekä budjetointiin ja tiedottamiseen liittyvä osaaminen. Joka päivä ovat käytössä myös englanninkielen opit ja neuvottelutaidot.

Pidän kovasti nykyisestä työstäni. Koen sen koulutustani ja kokemustani vastaavaksi ja haasteelliseksi. Myös työyhteisön hengen koen hyväksi ja kannustavaksi. Menneiden kahdeksan työssäolovuoden aikana olen miettinyt useaan kertaan, että uskallanko, osaanko tai pystynkö hoitamaan jotain sillä hetkellä uutta ja pelottavaltakin tuntuvaan tehtävään. Mutta kyllä niistä on selvitty ja jälkikäteen juuri nuo oman itsen ylittämiset tuntuvat palkitsevilta. Oma asenne niin työnhaussa kuin työelämässä on mielestäni avainasia: kun uskoo pärjäävänsä niin pärjää, kun haluaa oppia niin oppii.

Sami, 28, henkilöstöasiantuntija

Pääaine: kasvatustiede

Sivuaineet: sosiologia, psykologia, yrityksen hallinto, sosiaalipsykologia, johtamisoppi

Olin aloittanut kasvatustieteen opiskelut jo ennen Tampereen yliopistossa opiskelua. Kävin valintakokeissa ja sain opiskeluoikeuden Tampereelle aluksi

sosiologiaan, mutta uskoin löytäväni omaa kiinnostusta vastaavaa työtä helpommin, jos pääaineeni olisi kasvatustiede. Ensimmäisiltä luennoilta jäi mieleen, kun eräs yliopiston opettajista muistutti, että opiskelu-aika on elämän parasta aikaa, josta pitää nauttia. Selvää kuvaa yliopisto-opinnoista tai niiden sisällöistä ei minulla tuolloin ollut. Moni tutuista opiskeli tekniikkaa tai taloustieteitä, eikä niissä aineissa kasvatustieteestä tai sosiologiasta puhuttu. Yliopiston opinto-oppaat ja opetusohjelmat tulivat silloin tutuiksi.

Parin vuoden opiskelun jälkeen vaihdoin pääaineeni kasvatustieteeseen. Yliopiston vapaa sivuaineoikeus oli hyvä juttu, sillä kurseja sai valita myös oman tiedekunnan ulkopuolelta. Suoritettavia opintoja ei ollut ennalta kaikilta osin määrätty, vaan sivuaineita ja osittain myös oman pääaineen opintoja pystyi valitsemaan oman kiinnostuksen perusteella.

Kasvatustiede vaikutti siltä, että sen avulla saisi yleiskuvan oppimisesta ja koulutuksesta, jotka ovat minua aina kiinnostaneet. Enemmän kuin kerran kuulin seuraavan tokaisun: ”Ai susta tulee sitten opettaja – jaa eikö muka tule?” Opintojen ohella olin jatkuvasti töissä opettajien sijaisena peruskoulussa ja lukiossa. Sosiologiaan verrattuna kasvatustiede vaikutti käytännöllisemmältä ja lähempänä työelämää olevalta aineelta. Opettajien sijaisena toimiessa karttui oma kasvatustieteen työkokemus, mistä oli vastavuoroisesti apua teoriaopinnoissa ja niiden valinnassa.

Sopivilla sivuaineilla pystyi kohdentamaan omaa kiinnostusta, joka muuttui opintojen edetessä. Valitsin pitkäksi sivuaineeksi aikaisemman pääaineeni eli sosiologian, joka tarjoaa valtavirran lisäksi vaihtoehtoisia näkökulmia yhteiskuntaan. Valitsin sivuaineiksi vielä sosiaalipsykologian, psykologian ja yrityksen hallinnon. Joillekin kursseille oli paljon tungosta, jolloin lukujärjestys meni uusiksi. Välillä oli helpompi valita toinen vähemmän mielenkiintoinen kurssi, jotta pääsisi opinnoissa eteenpäin. Onneksi opiskelu oli muutakin kuin pelkkien kirjatenttien suorittamista suuressa auditoriossa.

Kun opinnot alkoivat olla loppupuolella, niin jäljellä oli vielä pakollinen työharjoittelu ja pro gradu –tutkielman tekeminen. Minua houkutti lähteä ulkomaille työharjoitteluun, jotta oppisin lisää kieliä. Länsi-Afrikasta Nigeriasta löytyi harjoittelupaikka Suomen suurlähetystöstä. Mitään ennalta avoimena olevaa paikkaa ei siellä ollut, mutta kun olin yhteydessä muihin lähetystöihin Afrikassa, niin sain tietää mahdollisuudesta päästä Nigeriaan työhön kolmeksi kuukaudeksi. Minulla oli jo jonkin verran työkokemusta opetustyöstä, joten suurlähetystötyö Nigeriassa voisi olla jotain muuta, vaikkakin se kävisi kasvatustieteen työharjoittelusta. Mielenkiintoista oli se, että kolmen kuukau-

den aikana sai tehdä monipuolisia töitä länsimaalaiselle vieraassa ympäristössä keskellä afrikkalaista miljoonakaupunkia. Vaikka työharjoittelusta sai vain muutamia kasvatustieteen opintoviikkoja opintorekisteriin, niin kirjatenttiin tai muuhunkaan en tuota työharjoittelujaksoa olisi vaihtanut. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus olivat niitä asioita, jotka tulivat työharjoittelussa vastaan päivittäin.

Sivuaineiden lisäksi opiskelin muutamia kursseja saksan kieltä ennen lähtöä vaihto-opiskeluun Saksaan. Nigerian jälkeen Saksa vaikutti melko rauhalliselta vaihtoehdolta, mutta siellä oli mahdollisuus oppia saksan kieltä. Yksi lukukausi Saksassa auttoi merkittävästi saksan kielen ja kulttuurin oppimista, ja sieltä sai mukaansa uusia näköaloja maailmaan. Vaihto-opiskelussa avartui moni muukin asia, jota ei voinut kotiyliopiston luentosalissa oppia.

Opiskeluaikana en toiminut missään luottamustehtävissä. Vapaa-aika vierähti paitsi töiden, niin myös liikunnan ja matkustamisen parissa. Matkustaminen on auttanut oman kielitaidon ylläpitämisessä – muutenkin kansainvälisyydestä on ollut hyötyä työelämässä.

Minua kiinnosti jo yliopisto-opintojen aikana henkilöstön kehittäminen, jota kasvatustieteen opinnot sivusivat. Valitsin eri aineista kursseja, jotka käsitelivät henkilöstön kehittämistä. Omat yliopisto-opintoni painottuivat aika tavalla käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteisiin, varsinkin kun yrityksen hallinnossakaan ei ”taloudellisia tunnuslukuja” painotettu. Tässä mielessä tuntui mielenkiintoiselta yrittää löytää yhteisö, johon voisi gradunsa tehdä. Moni teekkari- tai kauppatieteilijäkaveri oli tehnyt oman opinnäytteensä yhteistyössä jonkin yrityksen kanssa, joten päätin kokeilla samaa. Otin puhelimen käteen ja lähetin hakemuksiani myös sähköpostilla.

Eräs suuri metalliteollisuuden yritys tarjosi mahdollisuutta tehdä paikan päällä henkilöstön kehittämiseen liittyvä gradu. Olin ollut opiskelujen ohella keksäisin töissä metalliteollisuudessa, joten ala ei ollut minulle aivan tuntematon. Nyt avautui mahdollisuus saada lisää kokemusta työelämästä ja samalla miettiä gradun avulla sitä, miten kasvatustiede ja henkilöstön kehittäminen liittyvät toisiinsa. Opiskelun ja työuran välinen raja alkoi haalistua.

Gradun tekeminen toimi lopulta siltana yliopistosta työelämään: ennen gradun valmistumista aloitin työt samaisessa yrityksessä henkilöstöhallinnossa ja aloin soveltaa teorian tietojani käytäntöön. Työn ohella tein iltaisin graduni valmiiksi, muut opinnot olivat valmiina jo aiemmin. Olin aluksi määräaikaisena, kunnes sain toistaiseksi voimassa olevan työsuhteen.

Mielestäni pääaineellani ei sinällään ollut ratkaisevaa merkitystä työpaikan saantiin. Omasta mielestäni pääainevalintaa enemmän merkitsevät sivuainevalinnat, kielitaito, harrastukset, työkokemus ja oma kiinnostuneisuus kokonaisuutena. Opintojen suunnittelussa on avarakatseisuus tärkeää. Itse olisin voinut valita sivuaineet laajemmin. Mukaan olisi voinut ottaa lisää talous- tai oikeustieteitä, kuten laskentatoimea tai yritys juridiikkaa. Toisaalta henkilöstötyötä tukevia opintoja löytyy monesta eri oppiaineesta. Erityisen tärkeää on kuitenkin opiskella sellaisia aineita, joista on itse aidosti kiinnostunut. Perustutkinto-opintojen päättymisen jälkeenkin voi palata opintojen pariin, jos opiskelu alkaa uudelleen kiinnostaa.

Yliopisto-opiskelut tarjosivat mahdollisuuden siihen, että voi luoda omaa itseään kiinnostavia näkökulmia tulevaan työhön ja elämään. Opiskelijalle on haasteena löytää linkkejä, jotka kurovat yhteen yliopiston ja työelämän välistä kuilua. Työkokemus tai harrastukset ovat sellaisia, samoin mielekkäät opinnot. Tärkeää on selvittää itselleen, mitä varten on yliopistossa ja mitä siellä haluaa oppia. Hyviä eväitä matkalla ovat vaihtoehtoiset suunnitelmat tulevaisuuden varalle. Välillä kannattaa tarkistaa omia tavoitteitaan ja varsinkin sitä, miten niihin päästään.

Seurasin opiskeluaikana lehdistä ja muualta avoinna olevia työpaikkoja ja niissä olevia yliampuvia vaatimuksia työnhakijoille. Aika monessa ilmoituksessa haettiin lähinnä sarjakuvasankareita: teräsmiehiä ja -naisia. Oman työkokemuksen perusteella oli helpompi saada todenmukaisempi kuva työelämän vaatimuksista.

Työkokemuksen kerääminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen valmistumista. Aluksi ei ole niinkään tärkeää, millaista työtä tekee. Joskus on liike päämäärää tärkeämpää. Työnhaussa on tärkeää olla selvillä siitä, mitä työnantaja voi työnhakijalle tarjota. Aktiivisesta asenteesta on merkinä se, että tuntee haettavan työpaikan taustat ja on tietoinen siitä, miten itse voisi olla hyödyksi kyseisessä tehtävässä. Opiskeluaika ei ole tarkoitettu pelkästään pakollisten opintojen suorittamiseen. Tärkeää on olla selvillä siitä, millaista työtä haluaa tehdä ja mitä haluaa saada aikaiseksi. Sen jälkeen voi miettiä sitä, miten sen osoittaa työnantajalle. Työnantajalle pitää myös osoittaa, että pystyy kehittämään omaa ammatillista osaamistaan.

Työnantajana vapaan sivistystyön organisaatiot ja järjestöt

Paula, 37, rehtori ja toimitusjohtaja

Pääaine: aikuiskasvatus

Sivuaineet: sosiologia, ympäristöpolitiikka, sosiaalipsykologia, psykologia

Löysin oman alani pitkän etsinnän ja hapuilun jälkeen. Sattumalta pääsin – tai jouduin – aikuisten pakolaisten suomen kielen opettajaksi 1990-luvun alussa. Kokemus oli minulle niin merkittävä, että sain siitä pontta ja motivaatiota lukeakseni kunnolla pääsykokeisiin. Minulle oli tärkeitä omakohtainen kokemus siitä, että työlläni on vaikutusta ja voin työtä tekemällä ”muuttaa maailmaa”. Sitä ennen olin kokeillut monenlaisia ammatteja ja hakenut puoli-huolimattomasti yliopistoon eri tiedekuntiin. Nyt tunsin löytäneeni oman alani.

Pääaineeni aikuiskasvatus oli tietenkin hyvin merkittävä työpaikan saamisen kannalta, koska tiedostin siinä vaiheessa oman alani niin selkeästi. Halusin aikuiskoulutuksen, erityisesti vapaan sivistystyön tehtäviin. Jos nyt vielä voisin muuttaa valintojani, olisin valinnut enemmän hallinnon ja talouden opintoja. Opintojen aikana vapaus opiskella eri tiedekunnissa oli kuitenkin erittäin tärkeää ja avartavaa ja vähensi hetkittäistä turhautumista. Ehkä se aiheutti myös pientä tehottomuutta ”haahuilun” merkeissä. Mutta näin aikuiskasvattajana näen sen ihan positiivisena ja myös voimavaraistavana asiana.

En suunnitellut graduaihetta työelämää silmälläpitäen. En usko, että gradulla oli mitään merkitystä työnhaussa. Mutta sillä kokemuksella, mikä gradun tekemisestä muodostui epäonnistumisineen ja lopulta onnistumisineen, oli erittäin paljon merkitystä. Se antoi luottamusta omiin kykyihin ja siihen, että pystyy saattamaan asioita loppuun kunnialla.

Kielitaitoani kehitin opiskeluaikana. Opin yhden uuden kielen, kun olin Erasmus-vaihdossa Italiassa. Yliopistossa opin myös ATK-taitoja ja mielestäni ne olivat valmistuessani ihan hyvät. Nyt työssä huomaa kyllä päivittäin, että koko ajan pitäisi oppia lisää, kun koneet ja ympäristöt kehittyvät jatkuvasti.

Toimin opiskeluaikanani myös ainejärjestössä ja ylioppilaskunnassa. En pystynyt mielestäni sitä hyödyntämään työnhaussa. Kuitenkin järjestöelämässä

saadut valmiudet ja yhteydet ovat hyödyksi työnhaussa. Olin myös työharjoittelussa, mistä sain itsevarmuutta ja positiivista palautetta omista kyvyistäni. Sain uskoa itseäni ja verkostoiduin. Yhteistyösuhteet harjoitteluajalta ovat edelleen hyödyllisiä.

Ensimmäinen varsinainen työpaikkani oli sama, jossa olin työskennellyt jo opiskeluaikoina. Siellä tietenkin olin jo käytännössä voinut osoittaa kyvykkyyteni, ja työnantaja itse otti yhteyttä ja tarjosi paikkaa. Minulla oli kokemusta työtehtävistä, tunsin useimmat työkaverit, ja minulla oli hyvät verkostot talon sisällä sekä sen ulkopuolella joihinkin yhteistyökumppaneihin. Ensimmäisen työpaikkani saantiin vaikutti mielestäni eniten kyvykkyys hoitaa työtehtävät: työnantaja tunsu minut ja tiesi taitoni ja osaamiseni melko hyvin. Myös henkilökohtaiset ominaisuudet kuten yhteistyökyky ja analyttisyys vaikuttivat. Tärkeää oli myös työkokemus kyseiseltä alalta: tulin töihin ”kriisissä”, eli työntekijä oli lähtenyt yllättäen, ja oli erittäin tärkeää, että minulla oli taitoa ja osaamista työhön ilman suurempaa perehdyttämistä. Myös kansainvälinen kokemukseni painoi: minulla oli käytännössä osoitettu kielitaito ja kokemuksia kansainvälisistä tehtävistä, mikä on erittäin tärkeää työssäni.

Työnhaussa pärjää – jälkiviisaasti ajatellen – nöyrällä asenteella. Olisi pitänyt ottaa vastaan ensimmäinen tarjottu paikka eikä asettaa liian korkealle vaatimuksia esimerkiksi palkan suhteen. Sitä kuvittelee osaavansa kaikenlaista. Totuus on, että vasta työ opettaa, sillä opiskeluaikana kehitetään vain perusvalmiuksia. Työhaastattelussa pitäisi osata korostaa intoa oppia uusia asioita eikä kuvitella osaavansa jo kaiken.

Työpaikan saamisen helpottamiseksi mielestäni kannattaa opiskella erityisesti taloushallintoon liittyviä asioita. Samoin kaikki yleiset valmiudet, kuten esimerkiksi kielitaito ja monipuoliset ATK-taidot, viestintä ja markkinointi ovat tärkeitä. Tulevistä työmarkkinoistani tiesin opiskeluaikani aika huonosti. Harjoitteluaikana selvitin itselleni jonkin verran alueen työllistymismahdollisuuksia.

Olen edelleen samassa työpaikassa, mutta urakehitykseni on ollut nopeaa, varmaankin johtuen juuri siitä, että tunnen hyvin toimintakentän ja yhteistyökumppanit. Minut palkattiin vuoden 2000 alussa maahanmuuttajakoulutuksen ohjaavaksi opettajaksi. Kouluttaudivin lisää työn ohessa, ensin opettajan pedagogiset opinnot, sitten johtamisen erikoisammattitutkinto. Vuoden 2003 alusta lähtien olen toiminut koulutuskoordinaattorina maahanmuuttajakoulutuksessa, ja helmikuun alussa 2004 minut nimitettiin opiston rehtoriksi ja toimitusjohtajaksi.

Urakehityksessäni on tärkeää ollut ”näyttö”: toimintani organisaatiossa ja hyvät yhteistyösuhteet työnantajaan. Opintojen osalta koen tärkeinä kaikki onnistumisen kokemukset, oppimistehtävien ja gradun tekemisen, osallistumisen seminaareihin ja palautteen saamisen muilta. Tärkeä oli myös vaihto-opiskelijana viettämäni aika, selviytyminen toisessa kulttuurissa ja suhteellisuudentajun kehittyminen. Työpaikkani Viittakiven opisto on kansainvälinen opisto, ja meillä on paljon maahanmuuttajakoulutusta. Omat kokemukseni vieraiden kielten opiskelusta ja elämisestä muissa kulttuureissa ovat tärkeää pääomaa.

Veli-Matti, 41, KL, koulutusasiamies

Pääaine: kasvatustiede

Sivuvaineet: kunnallispolitiikka, sosiaalipolitiikka, tiedotusoppi, erityispedagogiikka

Olen 41-vuotias ja työskentelen elinkeinoelämän järjestössä koulutusasiamiehenä. Työni on koulutuspoliittista edunvalvontaa sekä koulutukseen liittyvää neuvontaa. Työ edellyttää laajaa tietämystä koko koulutusjärjestelmästä, sen sisällöistä, rahoituksesta sekä työvoima- ja sosiaalipolitiikasta. Koulutukseltaani olen kasvatustieteiden lisensiaatti. Päätymiseen ja pääsemiseen nykyiseen työhöni on vaikuttanut kasvatustieteellinen koulutukseni, mutta erityisesti laaja työkokemukseni.

Olen pitkän linjan opiskelija. Lukioon päädyin, kun en keksinyt mitään itselleni sopivaa ammatillista koulutusta. Lukiota kävin neljä vuotta, kuten useimmat kaverinikin. Ylioppilaskokeissa kuitenkin ylisuoriuduimme. Keskeinen syy tähän on mielestäni monien harrastusten tuoma kyky tiukassa paikassa omaksua nopeasti uusia asioita ja kestää suorituspainetta – tosin meihin poikiin ei juuri odotuksia eikä paineita kohdistettukaan. Lukion jälkeinen opiskelu ei juurikaan kiinnostanut, mutta armeija sai toisiin aatoksiin.

Ilman liikuntaan ja nuorisotyöhön liittyviä harrastuksiani olisin ollut pulassa ammatinvalinnassa. Lukio ei antanut tiedollisia valmiuksia ammatinvalintaan. Harrastukset suuntasivat minut opiskelemaan nuorisotyötä ja pääsin opistoasteen koulutukseen. Kesäisin ja muina loma-aikoina tein monenlaisia töitä, kuten leiriohjaajan, mielisairaanhoidajan ja varastomiehen työtä. Tästä työkokemuksesta ja internaattityyppisestä opiskelusta on ollut paljon hyötyä

työssäni. Niissä sai näkökulmia yhteiskuntaan, ja ne kasvattivat sosiaalisesti. Suosittelen lämpimästi työskentelyä opiskeluaikana erilaisissa, ei välttämättä omaan opintoalaan liittyvissä töissä.

Opiskelun jälkeen olin vuoden rauhanturvaajana. Tämän jälkeen työskente-
lin puoli vuotta nuoriso-kulttuurisihteerinä. Nuoriso-ohjaajaopintojen aika
innosti minua opiskeluun. Innostuin hakeutumaan opiskelemaan kasvatustie-
tiedettä Tampereelle. Sitä pidin luonnollisena jatko-opintopaikkana nuoriso-
työn opinnoille. Tampere oli Suomessa ainut yliopisto, jossa nuorisokasvatuk-
sen opinnot olivat mahdollisia. Olin yksi 80-luvun lopun erittäin harvoista
miespuolisista nuorisokasvatuksen opiskelijoista. Kasvatustieteen opinnoissa
minulle oli tärkeää, että ne eivät ohjanneet mihinkään tiettyyn ammattiin
– joidenkin opiskelukavereideni mielestä se oli ahdistavaa. Kasvatustieteen
opinnot tarjoavat laajan kentän sijoittua työelämään. Tällöin suuntautumi-
sessa korostuvat sivuainevalinnat sekä työstä ja harrastuksista saatu kokemus
kuten myös motivaatio hakeutua johonkin tiettyyn ammatilliseen suuntaan.

Aiempi tutkinto antoi minulle hyvän pohjan opiskeluun ja vauhditti niitä
erityisesti perusopinnojen jälkeen. Kun perusopinnoissa omaksuu ja sisäistää
hyvin kasvatustieteen perusteet ja käsitteet, niin näitä ja yleistä elämäkoke-
musta yhdistämällä suoriutuu helposti syventävistä opinnoista. Kun siis perus-
opinnoissa muodostetaan opiskelussa ja työssä tarvittava käsitteistö (opiske-
lemalla muiden ajatuksia), niin syventävissä opinnoissa käsitteistön avulla
muodostetaan omia ajatuksia (tieteellinen ajattelu) kasvusta ja oppimisesta.

80-luvun yliopisto ei mielestäni vielä arvostanut eikä kannustanut työelämän
ja tieteen yhdistämiseen. Kasvatustiede eli suhteellisen sisäänpäinlämpiävästi.
Tämä näkyi esimerkiksi siten, ettei juurikaan arvostettu soveltavaa kasvatustie-
tiedettä. Toimintaympäristöstä, kuten työelämästä, saatujen tutkimusideoi-
den hyödyntämiseen ei kannustettu.

Myöhemmän työurani kannalta parasta antia kasvatustieteen opinnoissa oli
asioiden käsitteellistäminen ja kyseenalaistaminen. Käytännön tietoa esimer-
kiksi koulutusjärjestelmästä tai koulutuspolitiikasta ei yliopistosta juurikaan
saanut. Jos sai, niin se ei vastannut työelämän todellisuutta. Tämä ei kuiten-
kaan haittaa, sillä ammatillinen kompetenssi syntyy vasta käytännön työssä.
Tärkeää oli myös saada tutkinto, sillä suomalaisessa yhteiskunnassa ja erityi-
sesti koulutusjärjestelmässä ”muodollinen” pätevyys on ylikorostunutta.

Suoritin maisteritutkinnon 3,5 vuodessa. Opintojen ohjausta ei juurikaan järjestetty. Mielestäni ohjaukseen tulee panostaa. Sen tulisi keskittyä kannustamaan opiskelijoita valitsemaan rohkeasti erilaisia sivuaineita, sillä ne hyödyttävät usein paremmin työelämää kuin pelkästään kasvatustieteen lähitieteissä pitäytyminen.

Opiskelun aikana työskentelin muun muassa lastenkodissa ja sosiaalityöntekijänä. Opintojen jälkeen olin vuoden erityisopettajana. Sitten työskentelin yhdeksän vuotta aikuiskoulutuksessa. Aikuiskoulutuksessa suoritin opettajan pedagogiset opinnot ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Uskon, että työn ohessa ja työhön liitettynä opettajaopinnot antoivat enemmän kuin, että olisin siirtynyt vuodeksi opintovapaalle ja yliopistoon.

80-luvulta yliopiston asenneilmapiiri työn ohessa suoritettuun ja työhön yhdistettyyn opiskeluun oli 90-luvun loppuun mennessä muuttunut jyrkästi. Kun lähdin keskustelemaan jatko-opinnoista, ohjaajani piti hyvänä, että ottaisinkin omasta työstäni lähtevän tutkimusongelman. Näin jatko-opinnot muodostuivat erittäin mielekkäiksi. Tutkimus auttoi kehittämään omaa työtä. Se antoi myös etäisyyttä omaan työhön ja auttoi jopa työssä jaksamisessa.

Toimittajat

Kirsti Jokihaara, YTM, osastosihteeri, kasvatustieteiden tiedekunta

Mirka Räisänen, kasv.yo., kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijaopinto-
ohjaaja vuonna 2004

Arja Tahvola, FM, opintoasiain päällikkö, kasvatustieteiden tiedekunta

Marjo Vuorikoski, KT, yliassistentti, kasvatustieteiden laitos

LIITE: Tarinoiden kirjoittajille lähetetyt ohjeet

”TARINAN” KIRJOITUSOHJEET”

Kiitos lupauksestasi avustaa meidän opintojen ohjausprojektiamme omalla opiskelutarinallasi! Tarkoitus on siis tarjota opintojaan aloitteleville opiskelijoille ajatuksia ja uusia näkökulmia, kun he pohtivat omia opiskeluvalintojaan ja miettivät tulevaisuuden työmahdollisuuksia ja työelämän edellyttämiä valmiuksia.

Jokaisen tarina on erilainen, ja jokainen kirjoittaja voi painottaa haluamiaan asioita. Olemme kuitenkin keränneet kirjoittamisen tueksi joukon esimerkkikysymyksiä ja aiheita, joita voit vapaasti hyödyntää tai olla hyödyntämättä. Kirjoituksen pituudelle emme myöskään halua asettaa mitään tiukkaa rajaa. Arvattavasti ainakin 2-3 liuskaa kertyy helposti.

Lopuksi pari julkaisemiseen liittyvää kysymystä.

- 1) Sopiiko, että juttu julkaistaan esimerkiksi nimellä: ”Maija/Matti, 35, koulutussuunnittelija”?
- 2) Saako jutun julkaistamyoheimmin myostiedekuntamme verkkosivulla, koska se voisi siten palvella myös mahdollisia koulutusala harkitsevia hakijoita?

Jos toimitustyön vuoksi juttu mahdollisesti lyhenee tai muuten muuttuu, lähetämme sen tietenkin luettavaksi vielä ennen painoon lähettämistä. Tavoitteemme on julkaista tarinat pienenä vihkosena lähinnä yliopiston sisäiseen käyttöön.

Kiitokset jo etukäteen avustasi!

OPIKELUAIKA

Alan valinta: muistatko, miksi hakeuduit juuri kasvatustieteen/aikuis-kasvatuksen opiskelijaksi?

Pääaine ja sivuaineet: mikä merkitys työpaikan saantiin arvioit pääaineellasi olleen? Mitä olisit jälkikäteen ajatellen valinnut/jättänyt valitsematta/opiskellut enemmän? Mitä valmiuksia sait niistä työelämään?

Mikä merkitys uskot arvosanoilla olleen? Kerro, mikäli katsot hyötyneesi tietynlaisesta monialaisuudesta eli toisissa tiedekunnissa tehdyistä opinnoista.

Gradu ja muut opinnäytteet: suunnittelitko graduaiheesi työelämää silmällä pitäen ja oliko gradusi ainepiiristä hyötyä hakiessasi töitä?

Työharjoittelu: olitko opintojesi aikana työharjoittelussa? Minkälaisia valmiuksia se antoi?

Kielitaito: kehititkö mielestäsi tarpeeksi kielitaitoasi opiskeluaikana? Olitko vaihto-opiskelijana tai työ- tai kieliharjoittelussa ulkomailla?

Tietotekniikkataidot: oliko sinulla valmistuessasi tarpeeksi tietotekniikkataitoja työtehtäviesi kannalta? Mistä olit hankkinut taitosi?

Järjestöaktiivisuus/luottamustehtävä(t): toimitko opintojesi aikana aktiivisesti jossain järjestö(i)ssä tai luottamustehtävissä ja pystyitkö hyödyntämään kokemuksiasi myöhemmin töitä hakiessa?

Harrastukset: oliko sinulla jokin harrastus, josta saadun kokemuksen pystyit hyödyntämään työelämässä/työnhaussa?

Työmarkkinoiden seuraaminen: olitko opiskeluaikana perillä tulevista työmarkkinoistasi? Auttoiko se myöhemmin työn saannissa?

Yhteenveto: mitä työelämässä tarvittavia asioita ja osaamisalueita koulutuksessasi olisi mielestäsi pitänyt olla enemmän ja millaisia kykyjä erityisesti kasvatustieteilijän kannattaisi kehittää opintojensa aikana, jotta työpaikan saaminen olisi helpompaa?

TYÖNHAKU

Millaisella **asenteella** pärjää työnhaussa?

TYÖURA

Ensimmäinen työpaikka:

Minkä tekijän/tekijöiden uskot vaikuttaneen eniten ensimmäisen työpaikan saantiin? Paitsi edellä mainitut opiskeluaikaiset tekijät työpaikan saantiin vaikuttavia tekijöitä voivat myös olla esimerkiksi seuraavat asiat: aktiivinen työnhaku, kyky markkinoida itseään, kyvykkyyys hoitaa työtehtävät, henkilökohtaiset ominaisuudet, runsas työpaikkojen

määrä, työkokemus kyseiseltä alalta, työkokemus yleensä, kansainväliset kokemukset, henkilösuhteet ja verkostot.

Arvioidessasi eri osatekijöiden merkitystä perustele valintasi tai ainakin erittele, mitä kyseinen kohta tarkoitti käytännössä sinun osaltasi (esim. mitkä henkilökohtaiset ominaisuudet tai millaiset atk-aidot; kyvykkyyden osalta arvioi, millä sen voi osoittaa työtä hakiessa).

Muut työpaikat/nykyinen työpaikka:

Voit myös arvioida näiden osalta edellä lueteltujen asioiden merkitystä.

